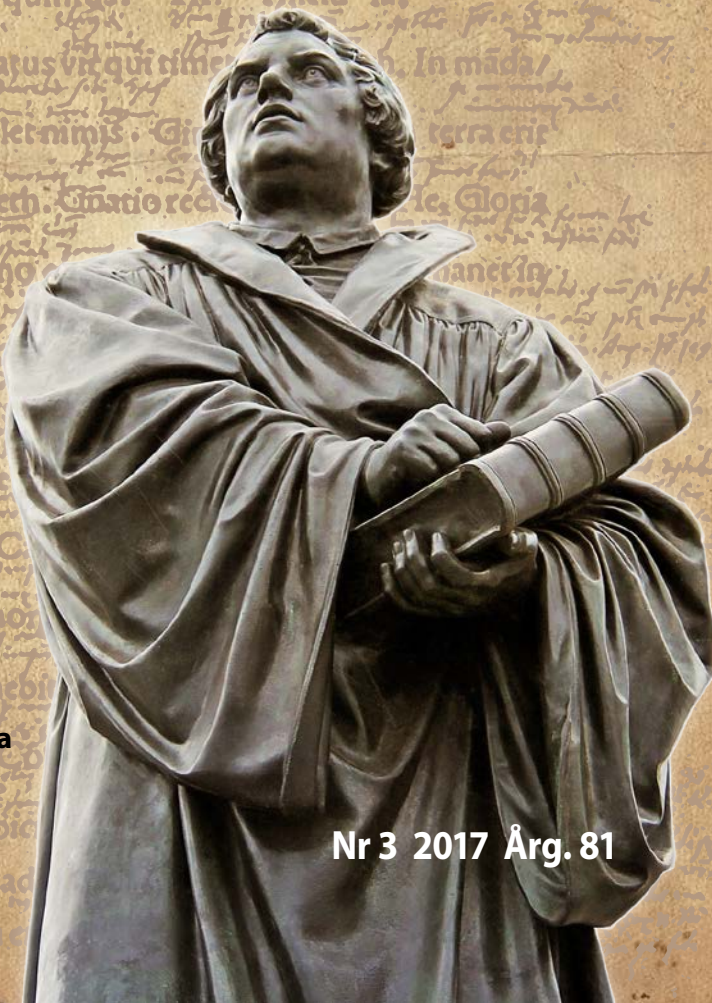

Biblicum

– tidskrift för biblisk tro och forskning

- Bibelns skapelseberättelse och den babyloniska
- Bokstavlig eller andlig tolkning
- Jesu översteprästerliga förbön – sista delen
- Guds hand, rygg och ansikte

Nr 3 2017 Årg. 81

INNEHÅLL

Redaktionellt	97
Bibelsn skapelseberättelse och den babyloniska. SE	98
Bokstavlig eller andlig tolkning. Siegbert W. Becker	100
Jesu översteprästerliga förbön – sista delen. Egil Edvardsen.....	107
Guds hand, rygg och ansikte. Ola Österbacka	116
<i>Inför lutherjubileet</i>	122
<i>Frågor och svar</i>	124
<i>Utblick över samtiden</i>	127
<i>Litteratur</i>	132

BIBLICUM – tidskrift för biblisk tro och forskning

Ansvarig utgivare: Stefan Hedkvist

Redaktör: Seth Erlandsson

Redaktionskommitté: Seth Erlandsson, Stefan Hedkvist, Egil Edvardsen, Ola Österbacka och för layout mm Kjell Petter Bakken.

Tidskriften utkommer med fyra nummer per år.

Prenumerationspris: 250 svenska kr (stud. 150 kr)

Prenumeranter i Norge: 290 norska kr (stud. 200 NOK)

Prenumeranter i Danmark: 270 danska kr (stud. 190 DKK)

Prenumeranter i Finland och övriga Europa: 36 Euro (stud. 25 EUR)

Våra portokostnader för fyra nummer (som är inkluderat i pren. priset) är f.n.:

Inom Sverige 26 kronor, utanför Sverige minst 96 kronor.

Prenumerationer och gåvor betalas till Handelsbanken med följande IBAN-nummer:

IBAN: SE34 6000 0000 0003 0532 0718 (efter SE34 följer sålunda fem siffergrupper med fyra siffror i varje grupp). Vårt bankkonto: Handelsbanken, clearing: 6806, kontonummer 305 320 718 . **BIC/SWIFT: HANDSESS** behöver anges för betalningar utanför Sverige.

I Sverige kan även fortsättningsvis vårt bankgiro 251-4701 användas.

I Norge finns kontot DnB NOR 7877.08.15400 ännu en tid men kommer så småningom att avvecklas.

Tidskriftens och bokförlagets expedition:

Biblicum, Hantverkaregatan 8 B, SE-341 36 Ljungby.

E-mail: biblicum@biblicum.se Biblicums webbutik: forlag.biblicum.se

Redaktionens adress:

Seth Erlandsson, Vitmåragatan 9 B, SE-722 26 Västerås

E-mail: seth.erlandsson@tele2.se

Glöm inte anmäla adressändring till expeditionen!

BIBLICUM

tidskrift för biblisk tro och forskning

3/2017

REDAKTIONELLT

På TV pågår i höst programserien "Meningen med livet". Vad är meningen med livet? "Meningen med livet är väl att det inte är någon mening med livet", säger många. Ja, visst tycks livet meningslöst om "allt är förgängligt", "allt är fullt av möda" (Pred 1:2, 8). Vackra ting rostar, vissnar, bryts ner, "vi går mot döden var vi går". Är det förgängliga mitt allt, då är ju livet "ett jagande efter vind" (Pred 1:14).

Finns då inget bestående som inte vissnar? Jo, Gud och hans ord: "Folket är gräs. Gräset vissnar, blomman faller av, men *vår Guds ord består för evigt*" (Jes 40:7-8). Utan Gud och hans ord finner vi ingen bestående lycka och varaktig frid. "Ögat blir inte mätt av att se, örat blir inte fullt av att höra" (Pred 1:8). "Den som älskar pengar blir inte mätt på pengar, och den som älskar rikedom får aldrig nog" (Pred 5:9).

Utän gemenskap med Gud ingen bestående lycka, inget evigt liv! För *detta är det eviga livet: att de känner (har gemenskap med) dig, den enda sanne Guden, och den som du har sänt, Jesus Kristus* (Joh 17:3). Endast Guds utsände Son kan ta bort det som hindrar gemenskapen med Gud. När han på korset sa: "Det är fullbordat", då hade han fullkomligt tagit bort hindret genom sin ställföreträdande gottgörelse för alla människors synd. Hans uppståndelse från de döda är beviset för det. "Den som hör mitt ord och tror på honom som har sänt mig, han har evigt liv. Han drabbas inte av domen utan har gått över från döden till livet" (Joh 5:24).

Otron, dvs förkastandet av Jesus, avvisar den enda vägen till gemenskap med Gud. "Hur kan vi då känna vägen?" Jesus svarar: "Jag är vägen, sanningen och livet. Ingen kommer till Fadern utom genom mig" (Joh 14:6). Den här världen är inte bestående: "Himlarna ska försvinna med våldsamt dån och himlakropparna upplösas av hetta och jorden och dess verk inte mer finnas till" (2 Pet 3:10). Om de troende säger Bibeln: Gud själv "ska torka alla tårar från deras ögon. Döden ska inte finnas mer, och ingen sorg och ingen gråt och ingen plåga" (Upp 21:4).

Välkommen till ett nytt nummer av Tidskriften Biblicum! Livet är inte meningslöst!
Red.

Bibeln skapelseberättelse och den babyloniska

Det är vanligt inom den bibelkritiska bibelforskningen att man hävdar att Bibeln skapelseberättelse har påverkats av den mytiska, babyloniska skapelseberättelsen *Enuma Elish* och ska tolkas i ljuset av den. Helmar Ringgren skriver t ex ”att författaren av Gen. 1 har nyttjat och omformat gammalt mytologiskt material. Urhavet heter på Hebreiska *t’hóm*, vilket språkligt motsvarar babyl. *Tiámat*. Som bekant är detta namnet på kaosmakten i det babyloniska skapelseepoet, och skapelsen är där ett resultat av Marduks seger över Tiamat” (*Israels religion*, Bonniers 1965, s 44).

Tore Jungerstam har i en Pro gradu-avhandling vid Åbo Akademi, våren 2013, utförligt analyserat och jämfört *1 Mosebok 1:1–2:3 och det babyloniska epolet Enuma Elish*. Här följer några av hans slutsatser i sammandrag:

- Några spår av en kaoskamp i 1 Mos 1:2 kunde inte bekräftas, något som forskare hävdade mot bakgrund av och som ett inflytande från *Enuma Elish*.
- Dag 4 i 1 Mos 1 och inledningen av tavla V i *Enuma Elish* uppvisar viss yttre likhet. Men efter en noggrann granskning ”fanns inte mycket kvar som förenar. Det som egentligen sker i *Enuma Elish* är att Marduk visar sin makt genom att bestämma de andra gudarnas öden” (s 82).
- När det gäller skapelsen av människan och hennes roll och funktion är skillnaden stor mellan texterna. ”I *Enuma Elish* skapas människan för att avlasta gudarna medan universum färdigställs för människans skull i skapelseberättelsen” (s 82)
- Texternas syfte är helt olika. ”Skapelseberättelsen beskriver skapelsen av hela universum men med fokus på jorden. Höjdpunkten inträffar när människan skapas. *Enuma Elish* å sin sida beskriver Marduks väg till makten och hur den går via besegrandet av den fruktansvärda Tiamat. Eposets höjdpunkt infinner sig i slutet av berättelsen när Marduk intar sitt konungadöme över alla andra gudar och hans 50 namn proklamerar” (s 82f).

Enligt E. A. Speiser har Bibelns skapelseberättelse och Enuma Elish samma ordningsföljd när det gäller skapelseverken. Det är ”det mest signifikanta argumentet för ett gemensamt ursprung”, menar han. Det har alla välinformerade studenter insett, säger Speiser (Genesis, The Anchor Bible, 1964, s 10). Jungerstams granskning resulterar i följande slutsats: ”Jag kan således konstatera att det i verkligheten finns mycket lite av gemensam ordningsföljd där en sådan inte är närmast oundviklig. Den gemensamma ordningsföljd Speiser betraktade som det ultimata beviset för texternas beroendeförhållande visar sig efter min granskning vara en chimär” (s 86).

”Min slutsats, baserad på vad jag presenterat i det här arbetet, är att skapelseberättelsen som helhet varken utgår från eller är en avmytologiserad version av Enuma Elish. Jag instämmer i den avslutande utvärderingen som Heidel gör (The Babylonian Genesis, 1951, s 139) när han konstaterar att olikheterna är alldeles för stora och likheterna alltför insignifikanta för att hävda ett gemensamt ursprung. Skapelseberättelsen polemiserar inte heller, varken med ord eller utan, mot det budskap som Enuma Elish förmedlar. Som helhet har Enuma Elish ett helt annat innehåll och syfte” (s 86).

”Enligt dokumentshypotesen hör skapelseberättelsen till P-källan. P-källans författare beskrivs som en som mer än andra älskar enformiga upprepningar och enahanda mönster. De otaliga variationer som förekommer i skapelseberättelsen passar dåligt in på den uppfattningen av P som författare. . . Det finns mycket i skapelseberättelsen som stämmer dåligt in på vad som förmodas om P-källan. . .

Innan jag började med det här arbetet hade jag själv inte läst vare sig Enuma Elish eller andra texter från den antika främre orienten. Det som förvånade mig alltmer när jag läste fler och fler texter med anknytning till skapelseberättelsen var hur unik den är. I skapelseberättelsen skildras helheten av universums skapelse logiskt och metodiskt. Det är inte syftet med någon annan text jag läst. Skapelseberättelsen är även unik till sin komposition och sin litterära stil med alla repetitioner och variationer som präglar den” (s 87).

(Jungerstam har fortsatt och fortsätter att forska om hela urhistorien t o m 1 Mos 11. Det finns anledning att återkomma till hans forskningsresultat).

SE

Bokstavlig eller andlig tolkning

av Siegbert W. Becker

Professor Siegbert W. Becker gästade Biblicum under tiden 7/8–8/9 1972. Under denna tid ledde han ett antal seminarier om Bibeln. Här följer ett referat som inte har ett utskrivet föredrag som grund utan bara hans muntliga framställning. Denna första del av ett av föredragen är hämtad från Biblicum nr 4–5/1972, här lätt bearbetad. I ett kommande nummer hoppas vi kunna fortsätta med att påminna om Beckers klargörande undervisning om bl a "Bokstavlig eller andlig tolkning".

Frågan om Bibelns tolkning och att den är så svår att tolka förs ofta fram som en ursäkt för att det finns så många olika kyrkosamfund. Denna fråga används också som en ursäkt för att motsäga Bibeln. En fråga som om och om igen förs fram är denna: Ska vi tolka Bibeln bokstavligt eller bildligt? Man säger ofta: Om det är möjligt att tolka en del i Bibeln bildligt, varför kan man då inte tolka allt bildligt? En sak är här viktig att komma ihåg. Luther sa att det naturliga språket är kejsarens fru. Han säger inte att vi ska läsa Bibeln bokstavligt utan han säger att vi ska läsa den *naturligt*. Med detta menar han att om det är naturligt att läsa ett visst avsnitt bildligt, så är det rätt sätt att läsa det avsnittet. Å andra sidan, om Bibeln själv tydligt anger att ett visst avsnitt ska uppfattas bokstavligt, så är det rätt sätt att läsa avsnittet. Huvudregeln som vi alltid måste ha i minnet är att Bibeln måste få tolka sig själv. Det är det enda korrekta sättet att läsa Bibeln. Det är också det enda naturliga sättet att läsa Skriften, precis som det är det enda naturliga och riktiga sättet att läsa vilken bok som helst. Om du säger något som jag inte riktigt förstår är det inte vettigt att jag går till någon annan och frågar vad du menar. Det bästa sättet att få klarhet i vad du menar är att jag frågar dig.

Om vi alltså vill veta vad Bibeln själv vill ha sagt, går vi helt enkelt till Bibeln själv. Om den på ett ställe talar om ett ämne som jag inte riktigt förstår, går jag till andra avsnitt i Bibeln där samma ämne tas upp. Och framför allt måste man alltid tänka på sammanhanget. Vi talade om det i ett tidigare seminarium. Detta bör vi också komma ihåg när vi nu går in på frågan om bildlig eller bokstavlig tolkning. Det är sammanhanget som avgör om ett avsnitt ska förstås bildligt eller bokstavligt. Ibland kan vi finna det svårt att avgöra hur ett visst avsnitt ska läsas. Det kan någon gång vara så att vi inte säkert kan avgöra om ett avsnitt ska uppfattas bildligt eller bokstavligt. Men när detta händer, anklagar vi inte Bibeln utan vår egen okunnighet.

När Bibeln kallar Herodes en räv förstår var och en att det inte ska förstås bokstavligt. Det är ett bildligt uttryck. Varje normalt funtad människa vet vad den naturliga meningen av det uttrycket är. När det t ex står att träden klappade i händerna, förstår var och en att psalmisten inte vill få oss att tro att träden hade händer precis som vi. När psalmisten, som skrev poesi, tittade ut på den vackra världen omkring honom och såg hur löven dansade för vinden, påminde denna syn honom om Guds härlighet. Därför kan han säga att träden klappar händerna till Guds pris och ära. Återigen förstår varje ärlig människa hur man ska läsa detta avsnitt. Hon kommer inte att anklaga Bibeln för att innehålla ett vetenskapligt misstag på denna punkt. Hon säger inte så här: vetenskapen har ju lärt oss att träden inte har händer, vetenskapen säger att träden har löv. Många av de anklagelser som har förts fram mot Skriften är precis lika dumma som en sådan anklagelse skulle vara.

Uppenbarelseboken och Genesis

Folk frågar ofta: ”Om det nu finns böcker i Bibeln som Uppenbarelseboken och du vill läsa den på ett bildligt vis, varför vill du då inte låta oss läsa Genesis på samma sätt? Varför låter du oss inte läsa hela Pentateuken på samma sätt?” Wisconsinssynoden, som jag tillhör, skulle nämligen avsätta en pastor från hans ämbete och inte tillåta en professor fortsätta att undervisa, om han skulle stiga upp i predikstolen eller träda in i klassrummet och säga att de första elva kapitlen i Genesis måste tolkas symboliskt, eller att de måste behandlas som poesi. Återigen måste vi komma ihåg sammanhanget. Var och en som läser Uppenbarelseboken får från allra första början av boken sin uppmärksamhet riktad på

att det är fråga om symboliskt språk. Det finns inget av liknande slag i Genesis eller i hela Pentateuken. Kanske ett par konkreta exempel kan göra detta klart.

En intressant studie av Uppenbarelseboken gäller de tal som förekommer där. Det är intressant att jämföra användningen av siffror och tal i Uppenbarelseboken med användningen av sådana i Pentateuken. Det finns vissa numeriska mönster även i Pentateuken. Så är t ex talet sju mycket vanligt. Det används om och om igen. Det är sju dagar i den första skapelseveckan men ändå bara sex dagar under vilka skapelsen äger rum. Längre fram i andra Mosebok befäller Gud att den sjunde dagen ska firas som helgdag. Hela festkalendern sönderfaller i ett sjutalsmönster. Det är sju huvudfester. Två av dessa fester varar just sju dagar. Den sjunde månaden är en helig månad, inom vilken fyra av festerna infaller. På varje festdag ska sju lamm offras, förutom i ett fåtal fall när detta antal multiplicerat med sju offras. Under tabernakelfesten eller lövhyddohögtiden ska man på första festdagen offra tretton tjurar och så blir det en tjur mindre för varje dag, ända tills man kommer till den sjunde festdagen. Om man sedan lägger ihop alla tjurar som offras under den veckan, får man talet sjuttio. Det sjunde året är alltid ett heligt år. Och om man räknar sju gånger sju år, kommer man till ytterligare ett heligt år. Med andra ord, det finns ett alldeles bestämt mönster som man kan lägga märke till här.

Första Mosebok är indelad i tio delar. Varje dels början anges tydligt av Mose själv. I Genesis 1 förekommer uttrycket ”efter sitt slag” precis tio gånger. I Gen 5, där generationerna före floden nämns, är det exakt tio generationer som nämns. Därför kan man börja undra hur systematiskt detta mönster egentligen är. Men om du fortsätter ditt studium märker du att det finns många tal som inte passar in i det här mönstret med sju eller tio. När jag påpekar för mina studenter att uttrycket ”efter sitt slag” förekommer tio gånger frestas jag alltid att önska att jag kunde säga att också uttrycket ”och Gud sade” förekommer just tio gånger. Men man finner det bara nio gånger. En del av dessa standarduttryck, som man skulle kunna tänka att de passar in i ett mönster, passar alltså inte in i det här sju- eller tiomönstret som vi har lagt märke till. När vi kommer till listan över patriarker t ex, märker vi att det finns inget som helst mönster när det gäller den ålder som dessa uppnådde. Talen är helt oregelbundna. När vi kommer till berättelsen om syndafloden lägger vi

märke till att regnet varar i fyrtio dagar och fyrtio nätter. Genast tänker vi då att vi har hittat ett nytt mönster. För just talet fyrtio förekommer ju ganska många gånger i Bibeln. Regnet i samband med floden varade i fyrtio dagar, Mose var på Sinai berg i fyrtio dagar, Elia var i öknen i fyrtio dagar utan mat och dryck och Jesus frestades av djävulen i fyrtio dagar. Men om vi ser på de andra talen som förekommer i syndaflodsberättelsen är det återigen omöjligt att upptäcka ett mönster. Floden varade i ett år och tio dagar och vi kan inte konstruera fram något mönster i de data som ges där. Så kan du gå igenom hela Pentateuken och finna att några av talen passar in i ett mönster, andra gör det inte. I verkligheten är det så att de allra flesta taluppgifterna i Pentateuken inte på något sätt kan passas in i något bestämt mönster.

Men om vi nu går över till Uppenbarelseboken passar precis varenda taluppgift in i ett alldeles bestämt mönster. Vissa tal kommer tillbaka om och om igen. Det är talen tre, fyra, sju, tio och tolv. Det finns också ett fåtal andra tal som vid första påseende inte tycks passa in i något mönster, t ex talet 42. Det talas om 42 månader. Och så har vi talet 1260. Boken talar om 1260 dagar. Där finns också talet tre och ett halvt. Boken talar om tre och ett halvt år. Vi har talet 24, talet 144 och talet 1000. Men alla dessa tal passar in i ett mönster, med ett undantag, talet 666 som är Antikrists tal. Tre och ett halvt är ju hälften av sju, 42 månader är tre och ett halvt år. 1260 dagar är också 42 månader eller tre och ett halvt år, vilket ju är hälften av sju. 1000 är naturligtvis $10 \times 10 \times 10$. 24 är $12 + 12$. Och 144 000 är ju $12 \times 12 \times 10 \times 10 \times 10$. Hela boken således, från början till slut, passar in i detta numeriska mönster. Det är helt tydligt att detta inte är så som saker sker i historien. Salomos tempel byggdes t ex 480 år efter uttåget ur Egypten och då blir vi frestade att säga att här har vi mönstret med fyrtio igen. Men den tid som förgick från att Abraham kom till Palestina till uttåget är 450 år. Du kan ju föreställa dig vad forskarna skulle göra om också det talet hade blivit 480. Då skulle man säga att vi här har ett tydligt exempel på hur man har försökt få historien att passa in i ett numeriskt mönster. Men detta går alltså inte när det gäller de historiska böckerna.

Ändå måste man göra det när det gäller Uppenbarelseboken. Det är helt tydligt att taluppgifterna i Uppenbarelseboken, som alltså är standardiserade efter detta bestämda mönster som vi pekat på, visar att det inte är fråga om vanliga realiteter. Det är fråga om symboliska tal och

symboliken är i vissa fall lätt att upptäcka. T ex varje gång talet tolv uppträder i Uppenbarelseboken, är det förbundet med Guds församling, antingen i denna världen eller i världen efter domen. Det antal människor som blir frälsta är 144 000. Det himmelska Jerusalem har tolv portar och på var och en av dessa portar är skrivet ett av namnen på Israels stammar. Det himmelska Jerusalem har tolv grundpelare och på var och en av dessa pelare är ett apostlanamn skrivet. Denna bild av det himmelska Jerusalem, som alltså är byggt på de tolv apostlarnas grundval, påminner ju oss om aposteln Pauli ord att kyrkan är byggd på apostlarnas och profeternas grundval.

Talet sju är i Uppenbarelseboken i regel använt om förhållandet mellan Gud och världen. Vi kan säga att talet sju är förbundets tal. Tre och ett halvt, vilket ju är hälften av sju, är alltid ett ont tal. Det kan användas om talet för det brutna förbundet. Det är namnet på Antikrist. Det är namnet på Guds fiende. Talen 1260 och 42 är alltid förknippade med onskans tid. Tre är nästan alltid förbundet med Gud. Fyra är nästan alltid förbundet med världen. Boken talar t ex om himlens fyra vindar och jordens fyra hörn. Och när du tar talet tre som är Guds tal och talet fyra som är världens tal och lägger ihop dem, får du talet sju som passar väl ihop med denna tanke på förbundet. Detta konsekventa bruk av tal antyder för oss att den här boken skall läsas symboliskt.

En syn med bilder

Vi behöver emellertid inte falla tillbaka på den typen av argumentering. Kraftfullt som det kan synas, åtminstone tycks det mycket kraftfullt för mig, presenterar sig ju boken själv alldeles från början som en syn, en vision. Alldeles i början säger Johannes att det är fråga om en uppenbarelse som Gud gav till honom. I vers 10 i första kapitlet står det: ”På Herrens dag kom jag i Anden.” Han talar om och om igen om de syner han hade. Och dessa syner innehöll en rad fantastiska bilder. I den första synen säger han att han såg en man som hade ögon som eldslågor. Han säger att denne man i sin högra hand hade sju stjärnor. Han säger att ur hans mun kom ett skarpt tveeggat svärd. Han säger att hans röst var som dånet av väldiga vatten. Han säger att hans fötter liknade skinande brons som glöder i smältugnen. Det är alltså fråga om en högst ovanlig syn. I det vanliga livet får vi inte se en man ur vilkens mun det kommer

ut ett svärd. I det vanliga livet får vi inte se en människa med sju stjärnor i sin hand.

Första Mosebok däremot talar inte med sådana bilder. Den talar om träd, om fåglar, om fiskar, om en man och en kvinna som blir gifta och är befallda att ha barn. Allt är fullkomligt naturligt. Men i Uppenbarelseboken är det mycket lite som är helt naturligt. Många av de bilder som framställs där är fantastiska. I kap 4 kan vi t ex läsa om fyra varelser som stod runt omkring tronen och hade fullt med ögon framtill och baktill. Den första varelsen liknar ett lejon, den andra liknar en ung tjur, den tredje har en människas ansikte, den fjärde liknar en flygande örn. Och vart och ett av dessa fyra varelserna har sex vingar och fullt med ögon runt om och på insidan. Dag och natt säger de utan uppehåll: ”Helig, helig, helig är Herren Gud Allsmäktig.” Detta är inte sådant som du finner i det naturliga livet. Och så kan vi fortsätta och gå igenom hela Uppenbarelseboken och se att denna bok ständigt talar om sådant som du aldrig ser i det vanliga livet. T ex gator av guld som är genomskinliga som glas eller stadsporlar som är utsnidade ur en enda pärla. Ändå är inte heller detta det avgörande för hela frågan, utan det allra första kapitlet i boken lär oss att de bilder som möter oss i denna bok är bildliga eller symboliska.

Den ovanliga person, som Johannes får se, identifierar sig själv mycket klart. Han säger: ”Jag är den förste och den siste och den levande. Jag var död, och se, jag lever i evigheters evighet...” Återigen måste varje ärlig själ, som låter Bibeln säga vad den vill säga, medge att Bibeln här vill presentera Jesus Kristus för våra ögon. Men vad ska vi då säga om det svärd som kommer ut ur hans mun? Han säger att det är ett skarpt tveeggat svärd. Påminner detta dig om något tydligt ställe i Skriften? Vad är det som kommer ut ur Kristi mun? Det är hans ord. Vi läser ju i Heb 4 att Guds ord är levande och kraftigt och skarpare än något tveeggat svärd. När nu Johannes ser en person, ur vilkens mun det kommer ut ett skarpt tveeggat svärd, så är det hans sätt att på symboliskt vis säga att Kristi ord är ett kraftigt vapen.

Ändå gör Uppenbarelseboken det ännu tydligare att det är fråga om symboler. I den syn som Johannes hade på ön Patmos fick han se denne ovanlige person som han beskriver stå mitt mellan sju gyllene ljusstakar med sju stjärnor i sin hand. Och i första kapitlets sista vers förklaras hemligheten med de sju ljusstakarna och de sju stjärnorna. Där står:

”Detta är hemligheten med de sju stjärnorna som du såg i min högra hand och de sju ljusstakarna av guld: de sju stjärnorna är de sju församlingarnas änglar, och de sju ljusstakarna är de sju församlingarna.” Det är alltså helt tydligt att Johannes från första början gör det klart för oss att detta är symboler som ska tolkas. Men ingenting av detta kan vi finna i Genesis, bara med några få undantag. I Gen 15 har Abraham en syn där han ser den brinnande ugnen passera mellan bitarna av offret. Men den synen blir också förklarad av Gud i Genesis i konkreta termer. Detta är dock undantag i Genesis och i hela Pentateuken.

(fortsättning följer)

Jesu översteprästerliga förbön

(JOH 17) – DEL IV

av Egil Edvardsen

Sista delen – Jesus ber för de troende (verserna 20–26)

Jesus var inte bara överstepräst för sina apostlar utan för alla troende. Medan Jesus i del 2 (verserna 6–19) särskilt ber för apostlarna, ber han i slutet av sin förbön också för alla som kommer till tro på honom genom apostlarnas ord. Han ber för alla troende i alla tider.

Jag ber inte bara för dem, utan också för dem som kommer att tro på mig genom deras ord, säger Jesus (vers 20). Hittills hade han bara haft apostlarna i tankarna i sin bön. Men här visar han att hans förbön också gällde andra än bara hans närmaste vänner. Han hade tidigare nämnt att hans hjord inte bara skulle bestå av en grupp på tolv utvalda: ”Jag har också andra får som inte hör till den här fållan. Också dem måste jag leda, och de kommer att lyssna till min röst. Så ska det bli en hjord och en herde” (Joh 10:16).

Jesus säger uttryckligen att det är genom apostlarnas ord som människor ska komma till tro på honom. Apostlarnas ord är Guds, Faderns ord. ”Jag har gett dem de ord som du gav till mig. De har tagit emot dem”, sa han tidigare i sin bön (vers 8). Och apostlarnas ord är Jesu ord: ”Den som lyssnar till er lyssnar till mig, och den som förkastar mig, han förkastar honom som har sänt mig” (Luk 10:16).

Ordet har Jesus överlämnat åt sina lärjungar för att de ska ge det vidare till andra människor, som i sin tur ska ge det vidare till andra. Innan Jesus for upp till himlen gav han lärjungarna befallningen att gå ut och göra alla folk till lärjungar genom att döpa dem i den treenige Gudens namn och lära dem att hålla ”allt som jag befallt er” (Matt 28:20).

Så ska apostlarnas ord som är Guds ord ges vidare från generation till generation. Hela tiden är det samma ord. Hela tiden har det makt att skapa tro. Om det inte är apostlarnas ord kan det inte skapa tro. För om

det inte är apostlarnas ord är det inte Guds ord. Bara Guds ord har kraft att omvända människors hjärtan.

Om apostlarna hade förkunnat egna tankar hade ingen kommit till tro. Detsamma gäller Kristi kyrka idag. Om vi inte förkunnar apostlarnas ord som är Guds ord kommer ingen till tro. Om vi förkunnar människoläror och inte apostlarnas ord blir inte en enda människa omvänd. Ordet är det enda medel som skapar tro på Jesus.

Kyrkan har ingen egen lära vid sidan av Guds ord. Den har bara en lärare, nämligen Kristus (Matt 23:10), och den har bara fått befallning om att förkunna hans lära (Matt 28:20) och förbli i hans ord (Joh 8:31–32; 15:7). Eftersom han gav sina ord till apostlarna är apostlarnas ord hans ord och apostlarnas undervisning är kyrkans undervisning. Därför sägs det om de första kristna: ”De höll troget fast vid apostlarnas undervisning” (Apg 2:42).

Vad ber Jesus om för dem som genom apostlarnas ord kommer till tro på honom? Det står i vers 21: *Jag ber att de alla ska vara ett, och att de ska vara i oss liksom du, Far, är i mig och jag i dig. Då ska världen tro att du har sänt mig.*

Hur många ska komma till tro på honom? Det säger Jesus ingenting om, men det ska bli fler än bara en liten grupp, för Jesus talar om ”alla”, dvs ett stort, obestämt antal. Alla dessa troende ber Jesus för, varenda en, och han ber om att de alla ska vara ”ett”. Det grekiska ordet för ”ett” (*hen*), är neutrum. I ordet *hen* ligger både enhet och enighet. Redan i vers 11 kom Jesus in på denna enhet mellan de troende. Han bad sin himmelske Far att han skulle bevara dem i sitt namn ”så att de är ett liksom vi är ett”.

Att bli bevarad i Faderns namn är att bli bevarad i tron på hans stora nåd och barmhärtighet. När lärjungarna blir bevarade i tron, blir enheten mellan dem bevarad. Enheten mellan de troende är först och främst trons enhet. Denna enhet är dold för det mänskliga ögat, eftersom hjärtats tro är dold för människan. Denna enhet består av alla som har kommit till tro på Jesus genom apostlarnas ord. I trosbekännelsen bekänner vi tron på denna enhet när vi säger att vi tror på ”de heligas samfund”. Ordet ”samfund” är en översättning av det latinska ordet *communio* (jfr engelska *communion*). Vi ser att det är tal om en enhet, en union, mellan de troende. Om denna enhet skriver Paulus: ”Här är inte jude eller grek, slav eller fri, man och kvinna. Alla är ni ett i Kristus Jesus” (Gal 3:28, se också 1 Kor 12:13; Kol 3:11).

Även om trons enhet är osynlig, kommer den till uttryck genom en samstämmig bekännelse i ord och gärning. När Jesus därför ber sin himmelske Far om att de troende ska vara ett, ber han också om att de ska vara ett i trons synliga uttryck som är bekännelsen i ord och handling. Det är Jesu vilja att de troende ska ha samma lära och bekännelse. Hans vilja är enhet i läran.

Paulus kallar denna enhet för "Andens enhet" och förmanar de troende att bevara denna enhet "genom fridens band". Han beskriver enheten så här: "en kropp och en Ande, liksom ni kallades till ett hopp vid er kallelse, en Herre, en tro, ett dop, en Gud som är allas Far . . ." (Ef 4:3–6).

Trons enhet är fullkomlig eftersom den är Guds verk. Den är inte skapad av människor. Jesus liknar den vid den enhet som existerar mellan honom och Fadern: "att de alla ska vara ett, och att de ska vara i oss liksom du, Far, är i mig och jag i dag." Enheten mellan de troende är lik enheten mellan Fadern och Sonen.

Jesus har tidigare vid flera tillfällen talat om enheten mellan Fadern och honom själv. "Jag och Fadern är ett", sa han enligt Joh 10:30. "Tro mig: jag är i Fadern och Fadern är i mig", sa han enligt Joh 14:11 (se också vers 20 och 23). Det är en fullkomlig enhet. Den består i ett gemensamt handlande i full enighet. Den ene hindrar inte den andre utan de samverkar helt och fullt till det goda. Allt de gör är i fullkomlig harmoni. Det är samma vilja och avsikt i allt de gör.

Denna enhet ska inte bara var ett exempel för de troende utan Jesus ber att de troende ska få del i den: "att de ska vara i oss liksom du, Far, är i mig och jag i dig", säger Jesus till sin Far. Dogmatikerna kallar denna enhet mellan de troende och gudomen för *unio mystica* ("en hemlighetsfull enhet"). Jämför Ef 5:32: "Denna hemlighet är stor – jag talar om Kristus och församlingen." Orsaken är att den inte kan ses med mänskliga ögon och förstås med vårt förnuft. Men den är tydligt beskriven på flera ställen i Bibeln. Jesus sa t ex om denna enhet: "Den dagen ska ni förstå att jag är i min Far, och att ni är i mig och jag i er . . . Om någon älskar mig, håller han fast vid mitt ord. Och min Far ska älska honom, och vi ska komma till honom och ta vår boning hos honom" (Joh 14:20, 23). Han sa också: "Jag är vinstocken, ni är grenarna. Om någon förblir i mig och jag i honom, så bär han rik frukt. Utan mig kan ni ingenting göra" (Joh 15:5). Apostlarna skulle förkunna Jesu ord så att andra kunde få del av samma gemenskap som du hade med Fadern och

Sonen. ”Det vi har sett och hört förkunnar vi för er, för att också ni ska ha gemenskap med oss. Och vår gemenskap är med Fadern och hans Son Jesus Kristus” (1 Joh 1:3).

När en människa kommer till tro tar den treenige Guden sin boning i de troende. Paulus skriver: ”Jag ber . . . att Kristus genom tron ska bo i era hjärtan” (Ef 3:16–17). De får den helige Ande ”genom att lyssna i tro” (Gal 3:2). Därför kallas de kristna för ”ett tempel för den helige Ande som bor i er” (1 Kor 6:19). ”Vet ni inte att ni är Guds tempel och att Guds Ande bor i er?” frågar Paulus de troende i Korint (1 Kor 3:16). Gud bor inte bara i deras själar utan också i deras kroppar (1 Kor 6:15).

Denna lära om gudomens enhet med de troende och de troendes enhet med varandra är en trösterik sanning. Liksom Fadern är i Sonen och Sonen i Fadern, bor Sonen i de troende genom apostlarnas ord, och genom att bo i dem förenar han dem med varandra och med sin Far. Paulus skriver: ”Nu lever inte längre jag, utan Kristus lever i mig” (Gal 2:20).

Professor John P Meyer beskriver denna enhet så här:

Jesus liknar den enhet han kräver av oss med den enhet som existerar mellan honom själv och Fadern. Denna är inte bara en moralisk förening av kunskap och vilja, en enighet när det gäller att döma i saker och bestämma kursen för en handling. Nej, det är en verklig enhet som består i ett ömsesidigt genomträngande av varandra (eng. ”mutual interpenetration”). Fadern och Sonen är *ett* (grek. *hen*). De är ett väsen (*homooúsioi*). Faderns och Sonens enhet är unik. Den finns inte någon annanstans. Den kan inte dubbleras. Den enhet Jesus kräver av kyrkan är inte likvärdig med enheten mellan honom och Fadern. Det är inte fråga om en exakt kopia, men den ska ha den som mönster. Därför består kyrkans enhet inte bara av gemensamma intressen, samma ståndpunkter och aktiviteter. Kyrkans medlemmar, som genom tron är förenade med huvudet Kristus, är genom samma tro förenade med varandra i Kristi mystiska kropp som är Kyrkan.¹

Varför ber Jesus sin himmelske Far om att de troende ska vara ett? *Då ska världen tro att du har sänt mig*, säger han i vers 21. För många i vår tid kan detta låta ganska överraskande. Jesus önskar att de troende ska vara ett *för att* (ordagrant, grek. *hina* som anger avsikt) den vantroende

1 Curtis Jahn (ed.), *Essays on Church Fellowship*, s. 106 (Northwestern Publishing House, Milwaukee, 1996).

ska komma till tro. Att människor kommer till tro, och därmed att Jesu missionsbefallning blir uppfylld, sker genom att de troende bevarar enheten. Här talar vi inte bara om en yttlig enhet som ekumeniska organisationer arbetar för, t ex Kyrkornas Världsråd och Lutherska Världsförbundet. Det borde framgå tydligt av det föregående att Jesus kräver en mycket djupare och närmare enhet mellan de kristna. Mönstret för kyrkans enhet är inget mindre än enheten mellan Fadern och Sonen.

Detta är också något som vi kan lära oss av kyrkohistorien. Enhet i tron och bekännelsen har dragit många till den nytestamentliga kyrkan. Splittring och oenighet har haft motsatt effekt. Luther skriver: "En vilolära uppstod här och en annan där. Kyrkan blev så eländigt splittrad att ingen visste var det fanns kristna." Han kunde se hur splittringen uppstod medan han själv levde, den som orsakades bl a av Zwingli och Müntzer och senare av kryptokalvinister och antinomister.

En annan gång skrev Luther: "Det var så många som till att börja med stödde oss och var eniga med oss i vårt arbete för evangeliet och mot påven att det ett tag kunde se ut som att vi skulle få hela världen på vår sida. Men just då allt verkade vara i full gång, då gick vårt eget folk ut och skapade mer bekymmer för oss än alla furstar, kungar och kejsare kunde ha klarat av . . . Nu skriker våra fiender mot oss: 'Nu kan ni se hur er lära är, ni är ju inte ens eniga med er själva. Den helige Ande kan knappast vara med dem . . .'"²

Så är det också idag. Splittringen mellan de troende attraherar inte icke-kristna, snarare tvärtom. Därför förmanar Paulus de kristna: "Gör allt ni kan för att bevara Andens enhet" (Ef 4:3).

Vad är det grundläggande kriteriet för att bevara enheten mellan de troende? Jesus är mycket tydlig i sin översteprästerliga förbön. I vers 8 säger han: "För jag har gett dem de ord som du gav till mig. De har tagit emot dem." I vers 6 sa han till sin Far att "de har hållit fast vid ditt ord". Eftersom de hade tagit emot och hållit fast vid Faderns ord som Jesus hade gett dem tillhörde de inte världen (vers 14). Detta gäller också alla som genom deras ord, dvs apostlarnas ord, kommer till tro på Jesus. Inte heller de tillhör världen. I vers 17 ber Jesus att Fadern ska helga alla dessa, och medlet han ska helga dem med är sanningens ord, Guds ord.

Enheten mellan de kristna skapas alltså av Guds ord. Ordet är själva bandet som binder samman dem, för det kan inte finnas någon tro utan

2 *What Luther Says*, vol. 3, s. 1412.

Ordet. Därför är grunden för den enhet som Jesus vill att de troende ska ha Guds ord. Utan Guds ord ingen enhet. Därför är det inte de som håller fast vid Guds ord som skapar splittring, utan de som motsäger Guds ord och kommer med nya och främmande läror.

I verserna 22–23 konkretiserar Jesus sin bön om enhet. Han säger till sin himmelske Far: *Den härlighet som du gett mig har jag gett till dem, för att de ska vara ett liksom vi är ett: jag i dem och du i mig, så att de är fullkomligt förenade till ett. Då ska världen förstå att du har sänt mig, och att du har älskat dem så som du har älskat mig.*

I dessa verser upprepar Jesus vad han har sagt tidigare, nämligen att Fadern har gett honom sin härlighet (vers 4). Men här i vers 22 säger han något mer. Han säger att denna härlighet har Jesus gett till ”dem”, dvs till ”dem som kommer att tro på mig genom deras (apostlarnas) ord” (vers 20).

Tidigare i sitt evangelium skrev Johannes: ”Vi såg hans härlighet, den härlighet som den Enfödde har från Fadern. Och han var full av nåd och sanning” (1:14). Också Petrus skriver i sitt andra brev att de såg Kristi härlighet (2 Pet 1:16–17). Och Paulus skriver: ”Dem som han har förutbestämt har han också kallat, och dem som han har kallat har han också förklarat rättfärdiga, och dem som han har förklarat rättfärdiga har han också förhärligat” (Rom 8:30). De troende får alltså gudomlig härlighet när de kommer till tro. De får ”del av gudomlig natur” (2 Pet 1:4).

Detta är en svindlande tanke för oss och en ofattbar sanning: Jesus ger samma härlighet som han har fått från sin Far till alla som tror på honom. Detta är obegripligt, eftersom vi ser så lite av denna härlighet i oss själva. Vi känner oss allt annat än härliggjorda. Men det är ett faktum. En härlighet som är ”full av nåd och sanning” är alla troendes egendom, trots svagheten och synden i vår natur.

Jesus säger att denna härlighet har han gett åt de troende för att de ska vara ett. De kristna är ett, för de äger samma härlighet. De äger samma nåd och förlåtelse. De har ”ett hopp” och ”en tro” (Ef 4:4–5).

Jesus säger att de ”fullkomligt” ska vara ”förenade till ett” (vers 23). Här står samma grekiska verb (*teteleiómenoi*) som vi finner i Jesu sista ord på korset: ”Det är fullbordat/fullkomligt gjort” (*tetélestai*) (Joh 19:30). Jesu frälsningsverk var fullkomligt genomfört i och med hans död på korset. Det var ingenting som återstod. Lika fullkomlig är enheten mellan de kristna. Det saknas ingenting. Det är inte bara en delvis enhet. Den innefattar allt.

Vad blir resultatet av att de kristna har fått Kristi härlighet och äger denna fullkomliga enhet? Jesus säger: ”Så ska världen förstå att du har sänt mig, och att du har älskat dem så som du har älskat mig” (vers 23). Två stora ting blir resultatet: Världen ska förstå att Jesus är sänd av Fadern, och att Fadern älskar de troende med samma kärlek som han har till sin älskade Son. Av sig själv kan inte världen förstå att Jesus är Guds Son. De kan inte heller förstå den stora kärlek som Fadern älskar de troende med. Men genom de troendes samstämmiga vittnesbörd blir detta känt för världen.

De kristna har ett stort inflytande på världen. Det är inte alltid de är klara över det själva eller märker följden av denna påverkan. Men Jesus sa till sina lärjungar: ”Ni är jordens salt! . . . Ni är världens ljus!” (Matt 5:13–14). De är inte salt och ljus i sig själva. De är det pga den härlighet de äger genom tron på Jesus. Paulus skriver till de troende i Efesos: ”Tidigare var ni mörker, men nu är ni ljus i Herren. Lev då som ljusets barn, för ljusets frukt består i allt vad godhet, rättfärdighet och sanning heter” (Ef 5:8–9, se också Fil 2:15). I en ond och gudlös värld, där ondskan, orättfärdighet och lögn härskar, är det klart att de kristna skiljer ut sig markant när de bär ljusets och trons goda frukter (jfr Gal 5:22–23). När de gör det, kan de påverka världen så att världen får se Guds stora kärlek som han har visat i sin Son Jesus Kristus. ”På samma sätt ska ert ljus lysa för människorna, så att de ser era goda gärningar och prisar er Far i himlen” (Matt 5:16).

Jesus avslutar sin innerliga bön för de troende med de vackra och trösterika orden i vers 24: *Far, jag vill att där jag är, där ska också de som du har gett mig vara med mig. Låt dem få se min härlighet som du har gett mig, för du har älskat mig före världens skapelse.* Här uttrycker Jesus en innerlig och härlig önskan: ”Jag vill”, säger han. Vad är det Jesus önskar? Att vi ska vara där han är, så vi får se hans härlighet! Tidigare samma kväll som han bad sin bön hade han sagt till lärjungarna: ”I min Fars hus finns många rum. Om det inte vore så, skulle jag då ha sagt er att jag går bort för att bereda plats för er? Och om jag nu går bort och bereder plats för er, så ska jag komma tillbaka och hämta er till mig, för att ni ska vara där jag är” (Joh 14:2–3).

Detta är det slutliga målet för den gärning som Jesus kom för att fullgöra. Avsikten med hela hans återlösningsverk var att vi skulle få vara tillsammans med honom i hans härlighet för evigt. Luther uttrycker detta så här i sin förklaring av den andra trosartikeln: “. . . för att jag ska

tillhöra honom, leva under honom i hans rike och tjäna honom i evig rättfärdighet, oskuld och salighet . . .”

Jesus ber i denna bön att den osynliga, stridande kyrkan på jorden, den som världen har hatat (vers 14), ska bli förvandlad till den segrande kyrkan i himlen. Johannes skriver: ”Mina älskade, nu är vi Guds barn, och än är det inte uppenbart vad vi ska bli. Men vi vet att när han uppenbaras ska vi bli lika honom, för då får vi se honom sådan han är” (1 Joh 3:2). Och Paulus skriver: ”Och är vi barn så är vi också arvingar, Guds arvingar och Kristi medarvingar, lika visst som vi lider med honom för att också förhärligas med honom” (Rom 8:17). Det är den dag då ”han ska förvandla vår bräckliga kropp och göra den lik hans härlighetskropp” (Fil 3:21).

Verserna 25–26 är som en epilog eller sammanfattning av hela Jesus översteprästerliga förbön: *Rättfärdige Far, världen har inte lärt känna dig. Men jag känner dig, och de vet att du har sänt mig. Jag har gjort ditt namn känt för dem. Och jag ska göra det känt, för att kärleken som du älskat mig med ska vara i dem och jag i dem.*

Ännu en gång vänder han sig till sin himmelske Far och kallar honom ”rättfärdige Far”. Gud vår himmelske Far är en rättfärdig Gud. Han är ”en trofast Gud utan svek, rättfärdig och rättvis är han” (5 Mos 32:4). Han är ”rättfärdig i alla de gärningar han gör” (Dan 9:14). ”HERREN är nådig och rättfärdig, vår Gud är barmhärtig” (Ps 116:5).

Denne rättfärdige Gud känner inte världen, säger Jesus. Men själv känner han honom och de som har kommit till tro på honom känner likaså denne rättfärdige Gud. Denna kunskap är inte bara en yttre kännedom om honom, så som alla människor kan få en naturlig kunskap om Skaparen genom att studera skapelsen (Rom 1:19–21). Den kunskap Jesus talar om och som världen inte har är en kunskap som är ett resultat av egen erfarenhet. ”Vi talar om det vi vet och vittnar om det vi har sett”, sa Jesus till Nikodemus (Joh 3:11). De troende har själva erfarit Guds stora nåd och barmhärtighet som han har visat i sin älskade Son. De kristnas kunskap är ett resultat av vad de har sett och hört i evangeliet om Frälsaren, och det är den helige Ande som har skapat denna tro och kunskap i dem genom evangeliet.

Jesus säger att han har gjort Faderns namn känt för lärjungarna för att de ska få evigt liv (jfr vers 3 och 6). För oss blir detta personligt när vi ser att han fortsatt gör Faderns namn känt. Vi som känner Gud och det eviga livet är bevis på att Jesus alltjämt uppfyller sitt löfte. Genom

Ordet som han har gett till sina apostlar och som de har gett vidare till oss, genom evangeliet om Guds kärlek i Jesus Kristus, fortsätter han att göra Faderns namn känt. Och så får ständigt nya människor denna frälsande kunskap om Guds kärlek och nåd.

Luther säger i slutet av sin utläggning av denna förbön att när vi äger denna kunskap, då ”har vi vår frälsnings högsta skatt och vår största tröst, så att vi förblir i honom och han i oss, och vi förenas alla med varandra . . . Må vår Herre Jesus Kristus hålla oss uppe och styrka oss i denna rätta kunskap och i trons enhet intill den härliga återkomstens dag. Honom vare lov, ära och pris, med Gud Fadern i evighet! Amen.”

NYHET:

Rättfärdiggörelsen genom tron

– *Luthers upptäckt av det villkorslösa evangeliet*

Red. Seth Erlandsson

128 sidor

Pris 140 kr

Möt Martin Luther själv genom hans egna skrifter

Om en kristen människas frihet (i nyöversättning), Företal till Romarbrevet och utdrag ur Stora Galaterbrevskommentaren. Här presenteras Luthers reformatoriska gärning i ett koncentrat.

Beställ från:

Biblicums bokförlag

<https://forlag.biblicum.se>

Guds hand, rygg och ansikte

Kort kommentar till 2 Mos 33:18–23

av Ola Österbacka

Mose sade: "Låt mig få se din härlighet." Han [HERREN] svarade: "Jag ska låta all min godhet gå förbi framför dig och jag ska ropa ut namnet 'HERREN' inför dig. Jag ska vara nådig mot den jag vill vara nådig mot och förbarma mig över den jag vill förbarma mig över. Men mitt ansikte kan du inte få se, för ingen människa kan se mig och leva." Sedan sade HERREN: "Se, här är en plats nära intill mig. Ställ dig där på klippan. När min härlighet går förbi ska jag ställa dig i en klyfta i klippan, och jag ska låta min hand vara över dig tills jag har gått förbi. Sedan ska jag ta bort min hand, och då ska du få se mig på ryggen. Men mitt ansikte kan ingen se."

Denna text är en säregen beskrivning av Moses längtan efter att se det himmelska. Han får se det, men bara på ryggen. Ingen kan få se Guds ansikte. Ändå fick Mose uppleva mer än någon annan människa. Han fick vara med Gud på Sinai berg och tala med honom (2 Mos 34). När han kom ner från berget strålade hans ansikte som solen, och han var tvungen att hänga ett draperi för sitt ansikte.

Är Gud en människa så att man kan beskriva honom med kroppsdelar? Nej. Att han beskrivs så görs för att vi ska förstå hans väsen och egenskaper. Man brukar med ett främmande ord tala om antropomorfier: att beskriva Gud med mänskliga former, med ansikte, hand och rygg.

Guds ansikte

I 4 Mos 6 föreskriver Gud hur översteprästen Aron ska välsigna folket. Den välsignelsen använder vi varje gång vi avslutar vår gudstjänst. Där förekommer Guds ansikte två gånger, efter de inledande orden:

Herren välsigne dig och bevara dig.

Herren låte sitt ansikte lysa över dig och vare dig nådig.

Herren vände sitt ansikte till dig och give dig frid.

Gud lät inte Mose se hans ansikte. Ändå är det just Guds ansikte som förmedlar nåd och frid. Man kan se välsignelsens tre delar så att de motsvarar Guds tre personer.

(1) Det är Fadern som välsignar och bevarar. Sedan kommer två uttryck för Guds ansikte, det som han förmedlar till oss.

(2) Nåden har kommit genom Jesus, Guds Son. Det är genom honom som ljuset har kommit. Ljuset är Guds Ord. Det här sambandet mellan Jesus och Ordet kommer särskilt tydligt fram i Johannesprologen, Joh 1:1–5:

I begynnelsen var Ordet, och Ordet var hos Gud, och Ordet var Gud. Han var i begynnelsen hos Gud. Allt blev till genom honom, och utan honom blev ingenting till av det som är till. I honom var liv, och livet var människornas ljus. Och ljuset lyser i mörkret, och mörkret har inte övervunnit det.

Här har vi alltså det ljus som vi i den aronitiska välsignelsen ber att Guds ansikte ska förmedla till oss. Det ljuset kommer till oss med nåden, v 16:

Av hans fullhet har vi alla fått, nåd och åter nåd.

Det är så här vi kan se Guds ansikte. Vi ser det i Jesus, Guds Son, och genom det som han varit och gjort i vårt ställe. Gud kan låta sitt ansikte lysa över oss för att vi är *Guds barn genom tron på Kristus Jesus, för alla ni som har blivit döpta till Kristus har iklätt er honom* (Gal 3:27).

(3) Det som Jesus har gjort predikas för oss i hans Ord. Där hans Ord predikas, där är den helige Ande med och förklarar Ordet för oss och föder tro på Jesus. För Jesus sa, att Anden ska ta av det som är hans och förkunna det för oss, och han ska förhärliga Jesus. På det sättet vänds Guds ansikte mot oss. Och genom tron har vi frid med Gud, som det heter i Rom 5:1:

När vi nu har förklarats rättfärdiga av tro, har vi frid med Gud genom vår Herre Jesus Kristus.

Därför ger Gud oss friden genom sitt ansikte, då han visar oss sin kärlek genom Andens gåva: tro på Jesus. Så är alla tre personerna med i välsignelsen: Fadern som välsignar, Sonen som kommer med nåden och Anden som ger friden i hjärtat.

Guds hand

Sedan ska vi se på den hand som Gud använder för att täcka över Mose med innan han har gått förbi.

Guds hand beskrivs många gånger i Psaltaren.

Gud frälser genom sin högra hand, Ps 98:1:

Sjung till HERREN en ny sång! Han har gjort under, han har gett frälsning med sin högra hand, sin heliga arm.

Den högra handen brukar användas som en bild för den verkställande makten. Därför kallade man den person som stod kungen närmast för hans högra hand, som t ex Josef i Egypten. Därför sägs det i trosbekännelsen att Jesus sitter på Gud Faderns högra sida – en synonym till Guds högra hand. När Jesus for till himlen återtog han sin plats vid Guds högra sida, alltså den verkställande makten. Det är därför han säger att han har fått all makt i himlen och på jorden. Det är därför han säger att han ska sätta sig på sin härlighets tron när han kommer tillbaka till domen.

Ett annat exempel, Ps 17:7:

Visa din underbara nåd, du som med din högra hand frälser dem som flyr till dig från sina förföljare.

Men Guds hand kan också vara tung, Ps 32:4:

Dag och natt var din hand tung över mig, min kraft rann bort som i sommarens torka.

Det här som tryckte var lagen. Gud uppenbarar sin vilja både som lag och som evangelium. Lag är det när han säger oss vad vi ska göra, och hur han straffar den som inte gör efter hans vilja. Då vi syndar känns hans hand tung.

Men när vi bekänner våra synder och får höra om den förlåtelse som Jesus har vunnit, då han led och dog för världens synder, då kommer hans frälsande hand över oss. Då är det evangelium som gäller, det glada budskapet om vad Gud har gjort för oss. Och det han har gjort för oss, det har skett genom hans högra hand, Jesus. Det har han gjort för sin godhets och kärleks skull:

Jag ska vara nådig mot den jag vill vara nådig mot och förbarma mig över den jag vill förbarma mig över.

Guds rygg

Men vad betyder det då att Mose fick se Gud på ryggen, och inte i ansiktet?

Den store grundläggaren av den moderna botaniken, Carl von Linné, skrev i sitt förord till sitt stora verk "Systemae Natura":

Jag såg den oändlige, allvetande och allsmåttige Guden på ryggen, då Han gick fram, och jag hisnade! Jag spårade efter Hans fotsteg över naturens fält och märkte uti vartenda, även dem jag näppeligen kunde skönja, en oändlig vishet och makt, en outrannsaklig fullkomlighet.

Det här är det som vi kan se på Guds rygg: alla hans stora verk, hans skapelse, hans frälsning, allt vad han har gjort för oss. Det är en helt annan insikt som Linné visar än det man brukar berömma sig av i dag. Nu tackar man livet, som gett oss så mycket. Nu prisar man livet för alla de härliga konstruktioner som ingen människa någonsin har kunnat tänka ut eller skapa. Men man prisar inte Skaparen själv.

Det här är naturvidrigt. Om vi använder de sinnen Gud har gett oss måste vi se Guds handlande. Så skriver Paulus i Rom 1:20:

Ända från världens skapelse syns och uppfattas hans osynliga egenskaper, hans eviga makt och gudomliga natur, genom de verk som han har skapat.

Det vi ser när Gud har tagit bort sin hand är härligt. Vi ser Guds härlighet. Mose fick se den på ett särskilt sätt, men vi har också möjlighet att se den, om vi öppnar våra ögon, och framför allt: om vi tar emot det Ord som berättar om Guds godhet, som hans namn "HERREN" är ett vittnesbörd om.

Gud har valt att göra på det sättet, att han visar oss sin härlighet via ryggen. Hans härlighet är så stor att vi, dödliga människor, inte skulle klara av att se den i ansiktet. Men en gång ska vi få se den, öga mot öga. Då är vi inte längre dödliga utan vi har fått en härlighetskropp som liknar den som Jesus hade efter sin uppståndelse.

Vi har ytterligare en detalj som vi inte bör gå förbi, nämligen "klippan".

Klippan

Sedan sade HERREN: ”Se, här är en plats nära intill mig. Ställ dig där på klippan.”

Vi sjunger i en psalm: ”Klippa, du som brast för mig”, och med det menar vi Jesus. Det här är ingen övertolkning eller förändligande. I 1 Kor 10:4 förklaras:

De (våra fäder) drack ur en andlig klippan som följde dem, och den klippan var Kristus.

Paulus syftar på två händelser under ökenvandringen, då det kom vatten ur klippan: 2 Mos 17:6 och 4 Mos 20:8f. Det här uttrycktes i en rabbinisk tradition som att klippan följde med folket på deras vandring.

I 5 Mos 32:4, i Moses avskedssång, står det följande:

Ge ära åt vår store Gud! Han är Klippan, fullkomliga är hans gärningar, för alla hans vägar är rätta.

I ett tjugotal psaltarsalmer står det att Gud är klippan. Vi tar Ps 18:32 som exempel:

Vem är Gud förutom HERREN, vem är en klippan utom vår Gud?

Jag vill dessutom lyfta fram ett ställe där klippan nämns som den fasta grunden, Ps 40:3f:

Han drog mig upp ur fördärvets grop, upp ur den djupa dyn. Han ställde mina fötter på klippan och gjorde mina steg fasta, han lade en ny sång i min mun, en lovsång till vår Gud.

Klippan Kristus är något helt annat att stå på än att sjunka i den djupa dyn, fördärvets grop, som ju beskriver helvetet som våra synder leder oss till om inte Gud drar oss upp. Men tack och lov, Gud har dragit oss upp. Jesus har förbarmat sig över oss och blivit människa för vår skull för att lida och dö på korset i vårt ställe. Han var verkligen i fördärvets grop. Men för att han var där får vi en fast grund att stå på. Vi har ett fast och säkert hopp om att få se Herren i hans härlighet, när vi är ställda på platsen nära honom, på Klippan.

Mose och Israels folk hade en motsägelsefull tillvaro i öknen. Den ena sidan av verkligheten var öknen. De var ännu på vandring mot det utlovade landet. I öknen hade de många prövningar. Men samtidigt hade de en plats nära HERREN, en plats i fullkomlig trygghet när de höll sig till honom och följde hans ord. De stod ju på en klippan, och den var fast och säker.

Man kan fråga om den tillvaron var så säker, eftersom folket om och om igen föll i synd och blev straffade. Varför kunde Gud inte beskydda dem från det onda?

Svar: Därför att Gud hade gett dem Ordet att följa. De skulle inte leva som andra folk. De var ett utvalt folk, som hade fått särskilda anvisningar. Så länge de följde dem var de helt trygga.

Vi kristna lever i en dubbel verklighet, precis som Israels barn i öknen. Vi lever också under risken att förföras av synden som snärjer oss. Vi lever farligt i den här världen. Men vi är kallade att stå nära Herren, på Klippan, där vi är fullkomligt trygga och har full visshet om att nå det utlovade landet, himlen. Den vissheten har vi i Jesu namn. Därför är det så viktigt att aldrig lämna honom och gå egna vägar, utan att alltid hålla oss nära honom, i hans Ord och i bönen.

REFORMATIONS- JUBILEUM

Tid: 3 november 2017

Arrangör: Stiftelsen Biblicum

Plats: Hantverkareg. 8, Ljungby

- 14.00 **Här står jag ...**
Pastor Andreas Drechsler,
Dresden
- 15.00 Kaffeuppehåll
- 16.00 **Om en kristen människas
frihet**
Pastor Lars Borgström, Uppsala
- 17.00 **Rättfärdiggörelsen –
är Bibeln oklar?**
Dr Seth Erlandsson, Västerås

<http://www.biblicum.se>

Inför lutherjubileet

Den utlovade jubileumsboken **Rättfärdiggörelsen genom tron – Luthers nyupptäckt av det villkorlösa evangeliet** (XP Media och Stiftelsen Biblicum) har nu utkommit. Här följer några citat ur denna bok.

Från Luthers skrift *Om en kristen människas frihet* (sid 23–46 i jubileumsboken):

Ur stycke 12: ”Tron förenar också själen med Kristus som en brud med sin brudgum. Av detta äktenskap följer, som Paulus säger, att Kristus och själen blir en kropp. Därmed blir allt som tillhör dem gemensam egendom, både gott och ont. Det Kristus har blir den troende själens egendom, och det själen har blir Kristi egendom. Nu har Kristus allt gott och gemenskap med Fadern och det blir själens egendom. Själen har i sig all slags ondska och synd och det blir Kristi egendom.” ”Är inte detta en glad fest, då den rike, ädle och rättfärdige brudgummen Kristus tar till maka den arma, föraktade och onda skökan, befriar henne från allt ont och pryder henne med allt gott? Därför är det inte längre möjligt att synderna fördömer henne, för de ligger nu på Kristus och är uppslukade i honom.”

Ur stycke 18: ”Kristus ska och måste predikas på sådant sätt att tron genom den uppstår och hålls vid liv hos dig och mig. Tron uppstår och bevaras när det talas om för mig varför Kristus har kommit, vilken nytta och glädje jag har av vad han åstadkommit och gett mig. Detta sker när man rätt undervisar om den kristna frihet som vi fått av honom. Vi är kungar och präster och herrar över allting. Allt vad vi gör är välbehagligt i Guds ögon och han hör oss, som jag sagt tidigare. När ett hjärta lyssnar till Kristus uppstår glädje i hjärtats djup. Det får tröst och fylls av tillgivenhet mot Kristus som visar så stor kärlek. Efter detta kan det aldrig mer bli fråga om lagar och gärningar. För vem vill skada eller för-

skräcka ett sådant hjärta? Om en kristen plågas av synd och fruktar för döden, så är den troendes tröst att Kristi rättfärdighet tillräknas honom och att hans synd inte mer tillhör honom utan Kristus. Så måste synden försvinna inför Kristi rättfärdighet som tas emot genom tron.”

Från *Stora Galaterbrevskomentaren* till Gal 3:6 (sid 91 i jubileumsboken):

”När Gud visar på något som vi ska tro gör han det alltid på ett sätt som är absolut omöjligt och absurt, om man följer förnuftets omdöme. För förnuftet verkar det ju vara löjligt och absurt att vi får del av Kristi kropp och blod i nattvarden, att dopet är ett bad till ny födelse och förnyelse i helig Ande, att de döda uppstår på den yttersta dagen, att Kristus, Guds Son, avlas och bärs i en jungfrus liv, att han föds, att han dör den mest vanhedrande död på korset, att han blir uppväckt och att han nu sitter på Faderns högra sida och har makt över himmel och jord.

Paulus kallar också evangeliet om den korsfäste Kristus för ”ordet om korset”, en dåraktig förkunnelse som för judarna är anstötlig och för hedningarna en dårskap. Så bedömer förnuftet trons innehåll. För det förstår inte att den högsta gudstjänsten består i att höra Guds ord och tro det.

Men tron slaktar förnuftet och dödar detta odjur, som hela världen och allt skapat inte kan döda. Så dödar Abraham förnuftet genom tron på det Guds ord som lovade honom avkomma genom den ofruktsamma Sara, som inte längre hade kraft att föda. Abrahams förnuft gav inte genast sitt bifall till detta ord utan det stred säkerligen inom honom mot tron. Han ansåg ju det vara löjligt, absurt och omöjligt att Sara skulle föda en son, eftersom hon var nittio år gammal och dessutom född ofruktsam. En sådan strid hade säkerligen tron med förnuftet hos Abraham. Men tron segrade.”

Frågor och svar

”Somna in i en evig sömn”

Fråga: ”I Jer 51:39 och 57 talas det om ”evig sömn”. Har det med helvetet att göra? I så fall, hur kan man sova och plågas samtidigt?”

Svar: Det är alltid viktigt att se detaljer i en text i sitt sammanhang. Jeremia 51 ger inte en beskrivning av helvetet utan *handlar om Guds folks ärkefiende Babylon som Herren ska besegra*. Profeten använder en rad bilder vid skildringen av Herrens totala seger över fienderna. Bl a liknas Babylons furstar, hjältar, visa och avgudar vid rytande, aggressiva lejon (v 38ff). Hur mäktiga de än tycks vara kan de inte besegra Herren och hans rike. Han ska låta slakta dem som man slaktar lamm, baggar och bockar (v 40). När det står ”de ska somna in i en evig sömn” betyder det att dessa vilddjurs förmåga att angripa och döda omöjliggörs för evigt. De kan lika lite som en sovande resa sig och fortsätta sin ödeläggande verksamhet.

Om den slutliga domen och pinan i helvetet, se Jesu ord i bl a Matt 13:49–50; 25:46 och vad Jesus uppenbarade för Johannes, Upp 20:10.

SE

Fråga om djävulen

”När avföll den ängel, som blev djävulen? Det måste ju skett innan människorna syndade, men vet vi något om när det tidigast hade skett? Vet man dessutom något om tiden för när djävulens änglar avföll?”

Svar: Innan jag berör avfallet i änglavärlden bör något sägas om deras skapelse. När det exakt skedde sägs inte i skapelseberättelsen (1 Mos 1:1–2:3). Men av 2 Mos 20:11 framgår att de skapades någon gång under de sex skapelsedagarna. För där står: ”På sex dagar gjorde HERREN himlen och jorden och havet och *allt som är i dem*.” Ordet ”allt” inkluderar änglarna. De är inte av evighet utan är skapade av Gud. Paulus

skriver i Kolosserbrevet: Genom Kristus ”skapades allt i himlen och på jorden: *synligt och osynligt*” (1:16). De osynliga varelserna är änglarna. Angående änglarna heter det i Ps 148:5: ”De ska prisa HERRENS namn, för han befallde och de skapades.”

Fastän 1 Mos 1 inte säger på vilken dag änglarna skapades, kan Jobs bok kasta ett visst ljus över ”när”. I slutet av boken frågar HERREN Job: ”Var var du när jag lade jordens grund? Svara, om du vet och förstår. Vem bestämde dess mått? Du vet ju! Och vem spände mätsnöret över den? Var fick dess grundpelare fäste? Vem lade dess hörnsten, medan morgonstjärnorna sjöng tillsammans och alla Guds söner ropade av glädje?” (38:4–7). Detta ställe tycks visa att Guds söner, dvs änglarna, var vittnen till världens skapelse. I så fall skapades änglarna tidigt under skapelseprocessen. Men det viktiga är inte när änglarna skapades utan att vi inser att de är verkliga varelser, inte mytologiska väsen.

Nu till din fråga: Bibeln säger inte *när* en ängel avföll och blev Satan och drog med sig flera änglar i fallet. Men den ger oss en bestämd tidsram. När skapelsen var fullbordad på den sjätte dagen står det: ”Gud såg på *allt som han hade gjort*, och se, det var mycket gott” (1 Mos 1:31). Eftersom änglarna är skapade varelser kunde Gud inte ha sagt detta om några av änglarna redan hade syndat. Hela Guds skapelse – inklusive änglarna – var fullkomlig. Sålunda måste Satan ha avfallit efter världens skapelse. Och det måste ha hänt före människans avfall, eftersom Satan frestade Adam och Eva till synd.

Men hur långt efter Adams och Evas skapelse ägde deras avfall rum? Fastän Bibeln tigger om detta tycks det ha skett efter en ganska kort tid, för Adam och Eva hade inga barn före syndafallet. Som fullkomliga och heliga var de villiga att utföra alla Guds befallningar, också befallningen ”Var fruktsamma och försöka er” (1 Mos 1:28). Eftersom de både hade viljan och förmågan att få barn tycks deras barnlöshet antyda att dagar snarare än år skilde deras skapelse från deras fall. Under en av dessa dagar skedde Satans tragiska syndafall i Guds goda skapelse. Hur många änglar som Satan drog med sig i sitt uppror mot Gud nämns inte, bara att de är många. När Jesus botade den demonbesatte mannen från gerasenernas område sa han: ”Mitt namn är Legion, för *vi är många*” (Mark 5:9).

Tillägg: Angående änglarna finns många missförstånd, bl a att vi blir änglar när vi dör. Det är ett vanligt missförstånd. Men vi kommer att bli

lika änglarna på två sätt: änglar är eviga och de gifter sig inte. Eftersom de inte har familj ökar inte deras antal. Och eftersom de inte dör, minskar inte heller deras antal. Det förblir konstant. Antalet goda änglar är mycket stort, enligt Dan 7:10 "tiotusen gånger tiotusen". Även om de är osynliga har de makt att anta synlig form. Ibland kunde de visa sig som vanliga människor. När Herren sände två änglar för att rädda Lot från Sodom såg de ut som vanliga män. Varken Lot eller männen i staden misstänkte att de var änglar.

Om oss människor och vårt liv efter döden säger Jesus: "Den som tror på mig ska leva om han än dör" (Joh 11:25). "Den som hör mitt ord och tror på honom som har sänt mig, han har evigt liv. Han drabbas inte av domen utan har gått över från döden till livet" (Joh 5:24). Johannes fick genom en uppenbarelse från Jesus se "*själarna* av dem som hade blivit halshuggna för Jesu vittnesbörd och Guds ord": "De *levde* och regerade med Kristus i tusen år" (Upp 20:4). Om de troendes *kroppar* skriver Paulus: "Det som blir sått förgängligt uppstår oförgängligt. Det som blir sått i ringhet uppstår i härlighet. Det som blir sått i svaghet uppstår i kraft. Det sås en jordisk kropp, det uppstår en andlig kropp" (1 Kor 15:42–44). "Han ska förvandla vår bräckliga kropp och göra den lik hans härlighetskropp" (Fil 3:21). Daniel skriver: "De många som sover i mullen ska vakna, några till evigt liv och andra till förakt och evig skam" (12:2).

SE

Utblick över samtiden

Är politiskt styre av Svenska kyrkan ett framsteg?

”Det är fullkomligt absurt att partipolitiker ska styra kyrkan.” Det skriver Staffan Rönnegård med rätta i en insändare i *Dala-Demokraten* den 13 juni 2017. Den bär rubriken: ”Kristendomsfientlig propaganda ska hållas utanför kyrkan.” Efter Svenska kyrkans skiljande från staten har det politiska inflytandet över svenska folkkyrkan inte minskat utan snarare blivit ännu större. Svenska kyrkan har den märkliga ordningen att politiska partier nominerar kandidater för inval i kyrkans styrande organ.

I *Dala-Demokraten* den 17 juni reagerar socialdemokraten Viktor Zakrisson mot Rönnegårds insändare. Under rubriken ”Politiskt styre har gett framsteg” skriver han:

Jag kan ta några exempel där partipolitiken haft en avgörande betydelse för kyrkans steg framåt: Utan partipolitiskt styre i Svenska kyrkan hade vi sannolikt inte tillåtit kvinnliga präster (statens beslut då, men likväl partipolitiskt inflytande). Utan en stark socialdemokrati i Svenska kyrkan hade man fortfarande gjort skillnad på kärlek och kärlek och inte tillåtit samkönade äktenskap. Det här är två milstolpar där kyrkan tydligt intagit en progressiv hållning. Och för mig helt avgörande för att jag fortfarande är medlem.

Socialdemokraten Arthur Engberg, som var ecklesiastikminister 1932–1939, kallade sig ”hedning” och ondgjorde sig över Luthers lilla katekes. Först ville han avskaffa Svenska kyrkan, men sedan ändrade han sig och ville ta kontroll över kyrkan så att den frigjorde sig från Bibeln och Luther och blev mer inomvärldslig och ”hednisk”. Viktor Zakrisson är nu mycket tacksam för den politiska styrning och kontroll som socialdemokratin förespråkade och som partiet varit så framgångsrik med.

Strategin att omforma kyrkan till att bli mer inomvärldslig och ”hednisk”

Kyrka och Folk nr 20/2017 har infört en lång artikel av Stefan Pehrson som bär rubriken ”Socialdemokraterna, folkkyrkobegreppet och

makten över Svenska kyrkan”. Han skriver inledningsvis: ”Under över sjuttio år har Sveriges socialdemokratiska arbetareparti genomfört en plan att kontrollera landets dominerande kyrka för att hindra dess inflytande.” Vi saxar ur artikeln:

Partiledaren Per-Albin Hansson introducerade 1928 uttrycket ”folkhemmet” för att beskriva partiets mål. Samtidigt började partiets strategi beträffande Svenska kyrkan ta form. Ursprungligen innehöll partiprogrammet ett entydigt krav att helt enkelt skilja kyrkan från staten. Snart började dock en falang utveckla planen att i stället kontrollera kyrkan genom att omforma den. Drivande var här den socialdemokratiske prästen Harald Hallén. - - - Han var påverkad av Viktor Rydbergs tankar om en demokratisk folkkyrka, liksom av tysk liberalteologi. Kristendomen var enligt detta synsätt helt inomvärldslig och Jesus endast en moralisk lärare och föredöme. Upplysningens idé om den autonoma individen var viktig.

Harald Hallén varnade i riksdagen 1918 uttryckligen för att avskaffa statskyrkan, eftersom man då skulle förlora kontrollen över den, särskilt över prästernas utbildning. Prästkandidaterna skulle undervisas i modern bibelkritisk teologi och inte i kyrkans troslära.

Socialdemokratin och även andra politiska partier har fått en sådan kontroll över Svenska kyrkan att det numera är kyrkan själv som befämjar obibliska ordningar och röstar igenom allt större avsteg från biblisk kristendom.

Omtolkning av Luther och hans reformation

I år är det 500 år sedan den lutherska reformationen tog sin början i och med att Luther spikade upp sina 95 teser den 31 oktober 1517. Det är glädjande att den lutherska reformationen nu ges stor uppmärksamhet genom skrifter och utställningar. Men tyvärr förmedlar man ofta grova omtolkningar av vad den lutherska reformationen innebär, nämligen att återforma (*re-forma*) kyrkans undervisning till den ursprungliga, bibliska formen av kristendom. Ett exempel på förvanskning är den påkostade utställningen om reformationen i Västerås domkyrka. Där förbigås helt själva hjärtpunkten i Luthers reformatoriska gärning.

Utställningen har fått rubriken REFORMATION PÅGÅR. Vad menar man? Jo, att ”Nya tider föder ständigt nya tankar”. Men Luther menade ju tvärtom att nya tankar förvanskar det bibliska budskapet

och att det är hög tid att återforma kyrkans undervisning till biblisk kristendom. Följande får utställningsbesökaren veta efter rubriken "Reformation pågår":

Svenska kyrkan är öppen för förändring. Den största omvälvningen startade i och med reformationen i början av 1500-talet. Nya tider föder ständigt nya tankar – och nya tankar föder tolkningar som fogas till den gamla traditionen. Reformationen pågår än.

Sedan kommer en ny kraftfull rubrik: FRI ATT FÖRÄNDRA med följande undertext:

Reformationens tankar handlar i grunden om befrielse och livsmod. Ännu idag är Svenska kyrkan öppen för förändring. Nya tankar och tolkningar lever sida vid sida med gamla traditioner. Reformationen pågår än. Du kanske trodde att den var över för femhundra år sedan. Ur historien föds insikten att vi kan förändra och förändras.

Arma kyrka! Så långt från vad Luther ville uppnå och så nära vad Arthur Engberg ville uppnå: *en kyrka frigjord från Bibeln och Luther, mer inomvärldslig och "hednisk".*

Vem är Svenska kyrkans herre?

Så lyder rubriken på ledaren i *Kyrka och Folk nr 32/33 den 10 augusti 2017*. Frågan har blivit aktuell i sommar genom följande uttalande av statsministern Stefan Löfven: "Kyrkan kommer att vara en intressant arena för socialdemokratin inom oöverskådlig tid, jag kan inte se slutet på det engagemanget. - - - Vi socialdemokrater arbetar för att alla präster ska viga alla, även samkönade par." Ledaren betonar att "Kristus är Svenska kyrkans herre". Men är det med sanningen överensstämmande?

Stolthet (på engelska "pride") över hedendom

Pride, pride och åter pride. Man är stolt över sin frigjordhet från Guds ord och Guds goda skapelseordning med man och kvinna. Också kyrkor ställer upp för samkönade äktenskap i direkt strid mot Bibeln. I den ena staden efter den andra hålls pridefestivaler. Europride i Madrid nyligen kom till stor del att handla om Sverige. Nästa år står nämligen Stockholm och Göteborg för värdskapet. I samband med Stockholm Pride i början av augusti satte Stockholm upp samkönade trafikljus (!!)

till en kostnad av runt 100 000 kronor. London och Wien har haft

samkönade trafikljus tidigare. Man är stolt (pride) över det som strider mot Guds goda vilja. Samkönade äktenskap och olika missbruk av sexualiteten stoltserar man med som legitima uttryck för ”kärlek”. Den som ansluter sig till Bibelns undervisning om man och kvinna och en rätt användning av sexualitetens gåva stämplas bl a som homofob. ”De annorlunda trafikljusen ska visa på betydelsen av hbtq-frågor och av Priderörelsen, enligt Stockholms trafikborgarråd Daniel Helldén (MP)” (Metro 5 juli 2017).

Kapad regnbåge

Tidningen *Världen Idag* 5 juli 2017 aktualiserar förtjänstfullt artikeln ”Kapad regnbåge”, skriven av Berit Simonsson sommaren 2014. Vi citerar:

Vem har ”copyright” på regnbågen? Många gör anspråk på den. Pridedefestivaler, hbtq-rörelsen, regnbågsflaggor på bussar och spårvagnar. Det är många som vill lägga beslag på regnbågen.

Men regnbågen är Herrens säger Guds ord. Ingen annan, varken enskild eller rörelse, kan därför räkna den som ”sin”. ”MIN regnbåge, sätter jag i skyn ...” säger Herren själv i 1 Mos 9:13 i berättelsen om Noa och Arken. Vi hörde detta läsas i många kyrkor på Midsommardagen.

Herren räddade mänskligheten genom åtta personer som alla andra skrattade åt. I denna räddningsaktion använde han fyra par, och varje par i Arken bestod av en man och en kvinna. Detsamma gällde också för djuren som räddades i Arken, hankön och honkön, ett par av varje.

***Efter räddningen i Arken**, då vattnet sjunkit undan och regnbågen syntes i skyn, fick de fyra paren höra Herrens löfte och ta emot uppdraget från honom: ”Var fruktsamma, föröka er och uppfyll jorden” (1 Mos 9:1). Det var exakt samma ord som gavs till Adam och Eva i skapelsens början: ”Var fruktsamma, föröka er och uppfyll jorden” (1 Mos 1:28). Regnbågen är alltså sammankopplad, dels med uppdraget till man och kvinna att få barn och föröka sig, men också med Herrens löfte att inte någon mer syndafloed ska komma.*

Regnbågen är fortfarande uteslutande Herrens egen. Den berättar om hans nåd och trofasthet trots människors synd och trolöshet. Regnbågen finns i Bibelns första bok och den återkommer i Bibelns sista bok. Den symboliserar aldrig människors mångfald i något avseende, utan den är Guds egen regnbåge som berättar om Herrens nåd mot syndare. I

Uppenbarelseboken återkommer regnbågen, då som ett tecken på Herrens helighet och makt och hans oavbrutet trofasta avsikt att vilja frälsa människor undan syndens makt att bedra (Upp 4:3, 10:1). Och en gång ska vi få se regnbågen som omger vår Frälsare på hans härlighets tron.

Herrens egen regnbåge har sju färger, inte enbart sex färger som regnbågen vanligen brukar avbildas i olika sammanhang. Det kan noteras vad gäller talsymboliken i Bibeln, att talet sju är Herrens eget tal, ett heligt tal i Bibeln och talet sex är den fallna mänsklighetens tal.

Regnbågen är ett optiskt fenomen som syns när solen lyser och det finns regndroppar i luften. Utan vatten kan man inte se regnbågen. Regnbågen och dess sju färger framträder då solljuset bryts genom vattendropparna. Det betyder att regnbågen inte finns på någon särskild plats på himlen dit vi kan åka och titta på den, utan det är ljuset och vattnet som gör att regnbågen framträder på olika platser.

När man ser en regnbåge på himlen så ser man något som tillhör Herren. Det är han som låter oss se den och när vi ser den så får vi tänka på Herrens löften om nåd mot syndare. Och Herren har själv lovat att tänka på samma sak. ”När regnbågen syns i skyn ... ska jag tänka på mitt förbund mellan mig och er ... ” (1 Mos 9:13-16).

Vi blir alltid glada och upprymda när vi ser en regnbåge framträda, det är en upplevelse som vi gärna delar med andra. Låt oss frimodigt fortsätta att dela regnbågens sanna hälsning med varandra. Herren tänker på oss syndare.

SE

Litteratur

DEN AVSLUTANDE TIMMEN

Bibelkronologi för den sista generationens kristna

Anders Gärdeborn

40 sidor, ett utdrag ur boken Mästerdirigentens verk,
www.masterdirigentensverk.se

Anders Gärdeborn blev min gode vän då han i maj 2012 höll en välbesökt kursdag i Föreningen Logos lokal Biblion över ämnet *Adam & Eva-lutitionen*. Jag har varmt rekommenderat och sålt hans bok *Intelligent skapelsetro* och en föredragsserie på DVD. Tyvärr hör den här boken inte till de alster som jag kan rekommendera.

AG gör stora anspråk på en särskild insikt. Han citerar Daniel (s 33) som skriver: ”Dessa ord ska förbli gömda och förseglade till den sista tiden. ... Ingen ogudaktig ska förstå detta, men de förståndiga ska förstå det.” (Dan 12:8–10) Detta tolkar han så att det numera är möjligt att fastställa tiden när Jesus kommer tillbaka. Och det är han själv (och hans lärare *Tim Warner* från Oasis Christian Church) som har fått denna insikt.

Ändå är det som framförs gammal skåpmat. Argumenten liknar i många stycken dem som Jehovas Vittnen framfört. AG använder sig av dispensationalismens idé om en tidslucka i Guds frälsningsplan som bara kan illustreras med frågetecknen. Ändå menar han att det schema han framför ”saknar luckor”, och påstår: ”Gud har verkligen varit noggrann med att inte lämna någonting öppet för gissningar.” (s 36)

Bevisningen präglas av motsägelsefullhet. Dels görs anspråk på matematisk exakthet – Gud lämnar inget åt slumpen. Dels florerar många gissningar, med en upprepad användning av ordet ”sannolikt”, och inläsning av egna idéer i tolkning av bibeltexter. AG utgår från en sammanställning av två kalendersystem: jubelårskalendern och millenniumkalendern.

Ett jubelår inföll efter sju årsveckor, där varje sådan period av sju år avslutades med ett sabbatsår. En jubelårsperiod är alltså 50 år. AG hittar många viktiga händelser som infaller just under ett jubelår.

Millenniumkalendern handlar om tusenårsperioder som avslutas med den välbekanta drömmen om fridsriket, en tid av fred och välgång. Det

ska etableras efter att Jesus kommit tillbaka på försoningsdagen *yom kippur* 5999 år efter skapelsen (s 31).

Den i förväg låsta modellen kommer i konflikt med Nya testamentet, vilket vi ser av parallellen med den första och den andra exilen (s 29). ”Den första exilen (i Babylonien) avslutades när judarna återupptog offertjänsten på tempelberget i Jerusalem (Esra 3:6), och analogt med detta kommer sannolikt även den andra exilen att formellt avslutas på samma sätt.” Den andra exilen är diasporan, judarnas nuvarande exil bland nationerna.

Det skulle betyda att judarna efter 1960 år av exil ska återupprätta templet och offertjänsten i Jerusalem, för annars kan offertjänsten inte avskaffas av Antikrist i analogi med Antiochos Epifanes. Men en sådan offertjänst ska aldrig återupprättas, eftersom Jesus har framburit sig själv som ett evigt gällande offer (Hebr 9). Det här är själva grundbulten i den kristna förkunnelsen, och AG:s resonemang står direkt i strid med den.

Läran om tusenårsriket kan jag inte ägna tid åt här. Det finns god litteratur som motbevisar tanken att Jesus kommer tillbaka två gånger – först för att förbereda och upprätta ett yttre fredsrike och sedan till domen tusen år senare. Jag har också själv hållit flera bibelstudier i ämnet.

AG:s utgångspunkt leder honom vilse också i sökandet efter bevis. Jag måste nämna några exempel på godtycklig inläsning av egna idéer i bibeltexten. Man brukar tala om *eiseges* när man söker stöd för en egen hypotes och sedan försöker hitta ett bibelställe som kan tolkas som stöd för denna. En ärlig bibelläsare ska i stället ägna sig åt *exeges*, att låta bibeltexten tolka sig själv. Och en vanlig innantilläsning ger inga sådana slutsatser.

AG påstår (s 8) att Petrus utsaga ”för Herren är en dag som tusen år och tusen år som en dag” visar att apostlarna kände till Bibelns millenniumkalender. När han sedan ska förklara varför Paulus talar om ”oss som lever och är kvar till Herrens ankomst” (1 Tess 4:15) tror han att detta kan förklaras med att Septuaginta adderar hundra år till många av patriarkernas levnadsålder. Men hur detta matematiskt kan förklara ett dröjsmål på hela 2000 år berättar han inte.

Hoseas ord (Hos 6:2) ”efter två dagar gör han oss levande igen, på tredje dagen låter han oss uppstå” är helt tydligt en profetia om Jesu uppståndelse. Men AG sammanställer detta (s 9) med att bröllopet i Kana skedde ”på tredje dagen”, att Jesus blev kvar hos samarierna ”i två dagar” och att den barmhärtige samariern gav två denarer åt värdshusvärderna, vilket motsvarar två dagslöner. Allt detta tal om två dagar förklaras betyda 2000 år.

Guds ord till Adam efter syndafallet, ”den dag du äter ska du döden dö”, förklarar AG på samma sätt: det handlade om tusen år. Men han observerar inte att döden i Bibeln har flera dimensioner. Adam dog verkligen andligt samma dag, vilket omedelbart ledde till allvarliga följder.

På s 10 påstår han att orden ”deras tid ska vara hundra-tjugo år” (1 Mos 6:3) ska tolkas så att det ska gå 120 jubelår tills sabbatsvilan kommer, alltså efter $120 \times 50 = 6000$ år. Han erkänner dock att det också kan finnas en alternativ tolkning: att det ska förflyta 120 år till syndafloeden.

En orsak till AG:s underliga bibeltolkning finns i hans bristande förståelse för att Israel i Nya testamentet inte motsvarar det gammaltestamentliga gudsfolket, utan där har också hedningar inympats i det äkta olivträdet (Rom 11). Därför måste han stanna ”den profetiska klockan” för att få sin tolkning av Dan 9:26–27 att stämma. Och genom en serie märkliga hypoteser, bl a den som nämnts ovan om de två dagarna som är 2000 år, hittar han ett datum för när tidsluckan börjar (s 27): Det var i samband med lövhyddohögtiden som omtalas i Joh 7 som Jesus säger ”jag går bort”. Dessa ord anger att den profetiska klockan stannar och den viktiga tidsluckan börjar. Klockan startar åter under lövhyddohögtiden exakt 2000 år senare då den 70:e årsveckan (vedermödan) börjar.

För att visa att det måste finnas 2000 år mellan det ögonblick när Jesus säger dessa ord och tills vedermödan börjar måste AG dela upp tiden i 40 år och 1960 år (s 28f). De 40 åren motsvarar de 40 dagarna som Jona profeterar om och som Jesus hänvisar till som Jonas tecken (Matt 12:39). Tecknet är enligt AG inte alls den tid när Jesus är i graven utan det utsäger att Jerusalem ska förstöras om 40 år!

AG erbjuder en halsbrytande bibeltolkning när han försöker visa att diasporan, judarnas nuvarande exil bland nationerna, ska pågå under 1960 år. Han hänvisar till 3 Mos 26:18, där Mose med ett vanligt uttryck framställer en varning: ”Om ni trots detta inte lyssnar till mig, ska jag tukta er sjufalt värre för era synders skull.” Detta tolkar AG så att denna tid av tuktan ska pågå sju gånger längre än exilen i Babylon, dvs 7×70 år. Men eftersom varningen repeteras tre gånger i verserna 21, 24 och 28 ska denna tid multipliceras med 4! Och då får vi 1960. Ett otroligt exempel på ren *eiseges*.

Kan vi räkna ut tiden till Jesu återkomst? Den frågan är bokens centrala ämne. AG besvarar fyra invändningar som brukar göras mot anspråken att kunna ange tiden.

1. I Matt 24:36 säger Jesus: ”Men den dagen eller stunden känner ingen: inte himlens änglar, inte ens Sonen, ingen utom Fadern.” Här gör AG samma antagande som Jehovas Vittnen i sin bibelöversättning och läser in ett ”nu” i texten: det är vid det tillfället när Jesus säger det här som man inte ska veta något om tiden. Enligt Daniel ska den tiden komma när det ska uppenbaras för de förståndiga, menar AG.
2. Jesus talar också om att han ska komma som en tjuv om natten (Matt 24:43–44). AG menar att det är genom att skaffa oss kunskap om tiden som vi är beredda. Men han gör ett stort fel: Jesus menar inte att vi kan beräkna tiden när tjuven kommer, vilket AG menar är bästa sättet att skydda sig, utan att vi *alltid* ska vara beredda och andligt vakna. AG menar att vi ska ta reda på tiden för att vara beredda. Det är precis tvärtom. Det är inte de som har en särskild kunskap som är fåren i Jesu hjord, utan de som tror på enkelt vis, de ”enfaldiga”, och de är beredda för att de följer sin herde.
3. AG påstår att orsaken till att man är beredd och vaken är att man har beräknat när Jesus kommer tillbaka. Om man inte har räknat ut det är man inte beredd. Men poängen är ju att vi alltid ska vara beredda *eftersom* vi inte vet dagen.
4. Varför har inga andra lyckats beräkna tiden för Jesu återkomst, trots att de gjort motsvarande beräkningar? AG hävdar att skillnaden är att han baserar sina beräkningar på bibliska data, medan andra har spekulerat.

Vad ska vi svara AG i dessa bortförklaringar? Jag vill ställa en motfråga: varför ska jag vara beredd att möta Jesus idag om jag har räknat ut att han kommer hösten 2036?

Det väsentliga är att vi känner vår Frälsare. Gör vi det är vi trygga och beredda när han kommer. Och då gör vi som de första kristna. Vi ber: Kom, Herre Jesus!

Ola Österbacka

Efter att denna recension skrevs har Anders Gärdeborn publicerat boken *Mästerdirigentens verk* (453 sidor, Lignums förlag, förkortas MDV). *Den Avslutande Timmen* utgör inte ett enhetligt kapitel i denna bok, utan finns insprängd i delar i hela boken. MDV är ett omfattande informationspaket med en mängd illustrationer och tabeller. Till en del utgör boken en utmärkt undervisning, inte minst om skapelse och utveckling, men de grundläggande fel som påpekas ovan genomsyrar hela boken. Detta gör att vi tyvärr måste varna för boken. En granskning av boken mera i detalj måste anstå till senare nummer.

DOPET, TRON OCH FRÄLSNINGEN I BIBELN OCH BEKÄNNELSESKRIFTERNA

Matti Väisänen (Översatt till svenska av Otto Granlund)

Sley Media Oy 2017.

Utgivare: Evangelisk-lutherska missionsstiftet i Finland

På finskt språkområde kommer ingen i närheten av Matti Väisänen när det gäller att författa böcker i dopfrågan. Väisänen, biskop emeritus av Missionsprovinsen i Sverige och Finland, uppger själv i följebrevet till den aktuella boken att han har publicerat mer än 2000 sidor litteratur om dopet. Väisänen har själv på grund av sin bakgrund i den s.k. femte väckelsen fått brottas en hel del med dopfrågan och den omfattande litterära produktionen ska ses som en ansträngning att hjälpa också andra till större insikt om vad det egna dopet innebar och utan tvivel har Matti Väisänens skrifter varit till stor välsignelse för många lutheraner i Finland.

Väisänen säger själv att den aktuella boken ska ses mot bakgrund av att han på 2010-talet blivit utmanad av lutheraner som hänvisat till Piepers' dogmatik när det gäller pånyttfödelsens teologi. Väisänen kallar denna, av Franz Pieper inspirerade lära, för "de två frälsningssättens teologi", med vilket menas att förutom att pånyttfödelsen kan ske i dopet så kan den också ske, före dopet genom t ex predikan av evangelium.

En finsk utgåva med samma titel kom ut 2013 och i år har en reviderad och utvidgad version av densamma utkommit på finska med titeln *Pelastuksesta osalliseksi* (Att bli delaktig av frälsningen). Den svenska utgåvan är en översättning av den senare versionen även om titeln är hämtad från den ursprungliga boken *Kaste, usko ja pelastus*.

Boken *Dopet, tron och frälsningen* är indelad i två huvuddelar: en frälsningsteologisk del och en dogmhistorisk del. I den första delen lägger författaren grunden för sin argumentation om att pånyttfödelsen endast sker i dopet och han gör det genom att på ett grundligt sätt gripa sig an beläggställena i NT för läran om pånyttfödelsen. Väisänen är föredömlig när det gäller att gå till grekiskan och inte förlita sig på översättningar. Men exegetiska ansträngningar ger dock ingen garanti för att de läromässiga konklusionerna blir trovärdiga. Dessvärre synes detta vara fallet med Väisänens bok.

Frälsningsteologisk del

Eftersom Väisänen genom åren fått mycket kritik för sin lära om pånyttfödelsen, dvs att den uteslutande sker i dopet och att det inte finns stöd i Bibeln för att den i vissa sammanhang skett före dopet, t ex genom det predikade evangeliet, så gör han sig mycken möda med att förklara de beläggstillen som hans åsiktsmotståndare har lyft fram (1 Kor 4:15; 1 Petr 1:23, Jak 1:18 och Gal 4:19). Han redogör inledningsvis för diates¹- och tempusformer i grekiskan, främst aorist² och perfektum,³ och betonar vikten av att ha kännedom om vilken betydelse de har för förståelsen av texterna, något som inte alltid kommer fram i översättningar.

En för Väisänen viktig exegetisk slutsats är, att eftersom verbet *gennáo* (föda) egentligen borde översättas avla när subjektet är maskulint, eftersom det rent biologiskt inte hör till mannen att föda, så ska samma logik gälla när det kommer till den andliga födelsen, pånyttfödelsen. När mannen Paulus därför i 1 Kor 4:15 säger: *det var jag som födde er till liv genom evangeliet*, så ska det inte förstås som att korinterna blev pånyttfödda genom Paulus' predikan utan endast 'avlade'. Frälsningen mottog korinterna enligt Väisänen först i dopet. Genom predikan av evangelium föds enligt Väisänen ingen frälsande tro utan endast en "hunger och törst efter Guds rättfärdighet" och "en vilja att bli frälst", underförstått genom dopet (s. 86). Inför denna argumentation kunde man fråga sig om *gennáo* ens hade fått betyda föda om Herren skulle ha sänt Paulus till att döpa istället för att predika evangelium (1 Kor 1:17)? Paulus skulle likafullt ha varit en man och som sådan oförmögen att föda, såväl i köttslig som i andlig bemärkelse. Samtidigt kan man tycka att det skulle vara konsekvent av Väisänen att översätta *gennáo* med 'avla' också i en del

1 T ex aktivum och passivum.

2 Väisänen bygger sin argumentation kring att pånyttfödelsen är en engångshändelse i den kristnes liv utifrån att *aoristformer* i grekiskan kan uttrycka "en punktuell eller tillfällig händelse". Till detta kan sägas att aoristformer inte bara eller ens främst uttrycker engångshändelser. Aoristen är ofta konstaterande av ett faktum utan tanke på dess utveckling eller förlopp i tiden (*a-orist* = icke begränsad). Se t ex Upp 20:4 med de båda aoristerna "levde och regerade", där den första ofta felaktigt översätts inkoaktivt "blevo nu åter levande" (KB 1917), "fick liv igen" (Bibel 2000), "blev levande igjen" (No 2011), medan den andra inkonsekvent tilläts vara konstaterande: "hersket som konger" (No 2011), "var kungar" (Bibel 2000).

3 Perfektum uttrycker att något har skett i det förflutna vars verkan sträcker sig ända fram till nutiden.

johanninska texter, bl a i huvudstället för Väisänenens lära om pånyttfödelsen, Joh 3, eftersom det är den helige Ande som står som subjekt.⁴ Väisänenens påstående att Paulus med sin predikan av evangelium endast skulle ha åstadkommit hos korinterna en vilja att bli frälst verkar strida mot Paulus' egen syn på sitt ämbete. Ordet om korset (evangelium) är för Paulus en Guds kraft som har verklig makt att skapa en frälsande tro hos dem som lyssnar (1 Kor 1:18-21; 2:1-5).

Ett annat besvärligt ställe för Väisänen är 1 Petr 1:23: *Ni är ju födda på nytt (anagegennämenoï) inte av en förgänglig säd utan av en oförgänglig, genom Guds levande ord som består.* Här argumenterar författaren utifrån att orden födda (på nytt) står i perfektum, vilket indikerar att pånyttfödelsen redan ägt rum hos brevets mottagare, vilket då skulle bevisa att medlet, ”Guds levande ord”, explicit syftar på dopet. Väisänen hänvisar också till orden i början av det andra kapitlet om att lägga bort (*apotithemi*) ondska, falskhet, hyckleri, avund och förtal och menar att de anspelar på dopkandidatens avläggande av de gamla kläderna i samband med dopet. Inför detta argument kan man undra om vi har källor som omvittnar att detta med att på ett symboliskt sätt avlägga de gamla kläderna var praxis redan i apostlakyrkan i början av 60-talet. Väisänen fäster ingen stor uppmärksamhet vid vers 24 och 25, den senare citerar han inte ens till slut, utan konstaterar bara att 1 Petr 1:23 inte ställer ordet och dopet mot varandra utan köttet och Guds eviga ord. Detta är en icke-tillfredsställande tolkning. Vers 24 och 25 finns där för att bestyrka att Guds ord är oförgängligt och att detta fasta ord är det medel genom vilket brevets mottagare har blivit födda på nytt. Petrus hänvisar till de majestätiska orden om predikan av Guds ord i Jesaja 40 och den därpå följande slutsatsen i vers 25, som Väisänen alltså låter bli att citera: *Detta är det ord som har förkunnats för er.* När Väisänen bortser från det faktum att dessa ord syftar tillbaka på den oförgängliga säden i vers 23 bryter han mot en bibeltolkningsprincip som han själv lärde ut i det första kapitlet av sin bok: *”För det tredje ska man beakta textens sammanhang då man undersöker Bibeln”* (s 24). Väisänen har rätt i att 1 Petr 1:23 inte ställer ordet

4 *Gennáo* används också med Gud som subjekt i 1 Joh 2:29, 3:9, 4:7, 5:1, 5:18). Väisänen har en not till 1 Joh 3:9 där han följdriktigt föreslår att stället kunde översättas med ”avlad av Gud” istället för ”född av Gud”. Det är oklart om Väisänen anser att ”avla” också på detta ställe betecknar den frälsande trons förstadium, ”en vilja att bli frälst”.

och dopet mot varandra. Det ligger närmare till hands att han själv gör det när han närmar sig bibeltexten med, som det synes, förförståelsen att om det predikade ordet kan föda på nytt så tar det bort något från dopet som nådemedel, eller för att använda Väisänen's egna ord, det gör *dopet oviktigt, för det skulle ju göra dopet onödigt som medel för lärjungagörandet* (s 195).

Det finns goda skäl att tro att Petrus med den oförgängliga säden, Guds levande ord, avser evangeliets predikan, och därmed också att ta detta ställe till intäkt för att Guds ord har pånyttfödande kraft även när det inte är förbundet med dopets vatten. En sådan slutsats får dock naturligtvis inte föranleda något förakt för dopets sakrament utan även den som kommer till tro före dopet ska döpas så snart tillfälle ges.

Väisänen's argumentation kring Jak 1:18 påminner rätt mycket om den kring 1 Petr 1:23. Väisänen fäster också här uppmärksamhet vid verbet *apotithemi*, 'lägga bort' (v 21). Men dessutom tar han fasta på begreppet "sanningens ord" som sägs vara medlet till den nya födelsen. Väisänen medger att sanningens ord i NT är synonymt med evangelium, (Ef 1:13; Kol 1:5) men dock i ännu högre grad med Jesus själv, (Joh 14:6; Ef 4:21) vilket ger honom anledning att koppla ihop Jak 1:18 med berättelsen om Jesu samtal med Nikodemus i Joh 3 och därmed till dopet. Detta närmande mellan Jak 1:18 och Joh 3 är, för att använda Väisänen's egna ord, "märkligt" (s 38). Argumentationen är inte heller här övertygande, tvärtom är ju Ef 1:13, som Väisänen hänvisar till, ett ställe som visar på det predikade evangeliets pånyttfödande kraft. *I honom har också ni, när ni hörde sanningens ord, evangeliet om er frälsning, i honom har också ni, när ni kom till tro, fått den utlovade helige Ande som ett sigill.*

Angående Gal 4:19 menar Väisänen att Paulus här inte överhuvudtaget talar om pånyttfödelse, galaterna är redan pånyttfödda, "men nu är han mån om att Kristus ska formas i dem. Paulus oro gäller här inte det att man blir Guds barn, utan att man bevaras som Guds barn; inte födelsen utan tillväxten" (s 42). Det är slutsatsen bl a av det faktum att verbet *odínein* inte betyder att föda utan att ha födslovärkar, vara i barnsnöd. Utgående från Väisänen's resonemang kring verbet *gennáo*, att det gäller föda och inte avla, handlingar som rent biologiskt skiljer sig från varandra tidsmässigt, kunde man fråga sig om inte Paulus tal om födslovärkar, enligt samma logik, är ämnade att föra tankarna till en födsel snarare än till tillväxt i galaternas fall. Samma verb används också i vers 27 i samma kapitel, där Paulus citerar Jes 54:1. Stället är en parallellism där *odínein*

står som synonym till *tékein* ('föda', 'frambringa'). Paulus använder om vartannat tre grekiska verb för 'att föda' i Gal 4: *odínein, gennáo och tékein*. Väisänen behöver argumentera både mer och bättre kring varför *odínein* på det första stället (vers 19) inte skulle syfta på "födelsen, utan tillväxten".

Väisänen ser inte sambandet mellan den aktuella versen och vers 13 där Paulus talar om första gången han kom till galaterna för att predika evangeliet för dem. När han nu på nytt (*palin*) gör det så sker det genom brev. Första gången möttes han av lovprisning (v 15), men denna gång blir han tvungen att föda dem med smärta. I början av kapitel 3 förklarar han närmare vilken effekt hans predikan hade haft på dem: *Ni fick ju Jesus Kristus målad för era ögon som korsfäst. En enda sak vill jag veta från er: fick ni Anden genom laggärningar eller genom att lyssna i tro?* (Gal 3:1f). Paulus säger att Anden gavs dem som ett resultat av Paulus predikan, dvs de blev pånyttfödda genom predikan av evangelium. Nu hade de däremot genom judaisternas falska lära "kommit bort från Kristus" och "fallit ur nåden" (5:4). Tolkningen att Paulus' födslovärkar endast skulle gälla galaternas behov av att växa till i nåden (växtvärk?) är osannolik också mot bakgrund av Paulus starka ord i inledningen av brevet (1:6). Att Paulus poängterar att galaterna fick Anden genom "att lyssna i tro"⁵ är intressant mot bakgrund av Väisänens syn att den helige Ande tar sin boning i människan först i dopet, då också den frälsande trons gåva ges (s 68, 87). Andens gåva ges enligt Väisänen inte med "tron före dopet" (s 86), den som "avlats" genom evangelium. Men denna syn verkar alltså motsägas av Paulus ord i Gal 3:2.

Väisänens lära om två sorters tro är följande av de mer anmärkningsvärda sakerna i hans bok, dvs tron före dopet och tron efter dopet, "Guds Sons tro". Tron före dopet är enligt Väisänen en "hunger och törst efter rättfärdighet", en hunger som ska bli mättad i dopet, (Matt 5:6). Väisänen bygger denna förståelse på ett par bibelord där verbet står i futurum passivum, t ex citatet från Joel 2:32 som återges i Rom 10:13 och som citeras av Petrus i Apg 2:21: *Var och en som åkallar Herrens namn ska bli frälst (sotäsetai)*. Väisänen: "Futurformerna syftar till framtiden, dvs till det dop som ligger framför och dess löfte om frälsning" (s. 86). Problemet med Väisänens tolkning är att sammanhanget i Rom 10 förutsätter att åkallandet av Herren är en följd av tron, en tro som kommer av "det

5 Se också Ef 1:13.

hörda”, predikan (v 17) och som är verkligt frälsande (v 9-10) och inte bara en ”vilja att bli frälst” (s 87). Väisänen tolkar f ö vers 17: ”*Alltså kommer tron av predikan...*” som om den syftade på lagens (!) predikan (s 81). Sammanhanget visar däremot att det är predikan av det goda budskapet, evangelium, som åsyftas (v 16).

Ett annat problem med Väisänens tolkning är att samma futurum passivum-form (*sotäsetai*, ’ska bli frälst’) som används i Apg 2:21 också används i Mark 16:16, där det sägs att *den som tror och blir döpt ska bli frälst (sotäsetai)*. Om samma verbform i Apg 2:21 pekar fram mot frälsningen i dopet, vilket nådemedel pekar då samma ord fram till i Mark 16:16?

När det gäller tron efter dopet blir det om möjligt ännu märkligare. Väisänen omtalar tron efter dopet som ”Guds Sons tro” (s 69, 87) under hänvisning till Gal 2:19-20: *Jag är korsfäst med Kristus, och nu lever inte längre jag utan Kristus lever i mig. Och det liv jag nu lever i min kropp, det lever jag i tron på Guds Son (Väisänen: Guds Sons tro) som har älskat mig och utgett sig för mig.* Guds Sons tro innebär enligt Väisänen att ”Kristus tror i oss”. Kristus är samtidigt trons subjekt och objekt. Det som i folkbibeln är översatt med tron *på Guds Son* (SFB 2015) uttrycker grekiskan med en genitivform som kan förstås både subjektivt (att Guds Son själv producerar tron) och objektivt (att Guds Son är föremålet för tron). Väisänen förstår det subjektivt, dvs att Sonen tar sin boning i oss och tror för oss. Vilken förståelse är den rätta? Vi har ett liknande uttryck i vers 16 i samma kapitel: ”...*för att stå som rättfärdiga genom tro på Jesus Kristus*” (gr.: genom tro Kristi Jesu). Här har vi samma genitivkonstruktion. Men här får vi en ledtråd i det som kommer strax efter: *Därför har också vi satt vår tro till Kristus Jesus, för att stå som rättfärdiga genom tro på Kristus.* Att sätta sin tro till Kristus (gr.: *eis+ackusativ*) är detsamma som att tro på Kristus. Det är den troende som är subjekt i denna trosakt och Guds Son är föremålet (objektet) för tron. Av den orsaken finns det starka skäl att förstå också ”Guds Sons tro” i vers 20 som en objektiv genitiv, dvs tro *på* Guds Son och inte som Väisänen menar att ”Kristus tror i oss”.

Dogmhistorisk del

I den dogmhistoriska delen gör Väisänen först en vandring genom den efterreformatoriska kyrkohistorien där han kort redogör för de förvrängningar i dopteologin som enligt honom har gjorts under den lutherska kyrkans historia, allt från den äldre Melanchthon, via ortodoxin, pietis-

men till den senare konfessionella lutherdomen som växte fram i Amerika under 1800-talet. Väisänen ger också två exempel på rörelser som helt förnekar pånyttfödelsen i dopet, gammellaestadianerna och nypietismen (s 172ff). Men det som Väisänen satsar mest krut på att vederlägga är teologin om ”de två frälsningsvägarna”, dvs att Gud kan verka pånyttfödelsen såväl genom det predikade ordet som genom dopet. Den konfessionella lutherdomen, i Väisänens bok företrädd av Missourisynodens två stora ledargestalter C.F.W. Walther och Franz Pieper, positionerar sig mellan de två extrema synsätten inom den yttre lutherdomen: gammellaestadianernas och Väisänens egen. Sugas bör att kapitel 6, som utgörs av denna dogmhistoriska vandring, är ett av de bättre kapitlen i boken och det är lätt att förena sig med Väisänen i hans uppfattning om att det under åren verkligen har skett en del förvrängningar också inom den lutherska kyrkan när det gäller dopet. I kapitel 7 bemöter Väisänen dessa förvrängningar i ljuset av Bibeln och bekännelseskriifterna.

Väisänen går igenom tre ställen som har framförts som bevis mot hans egen lära om att den frälsande tron först ges i dopet: 1) *Stora katekesen*: ”barnet bära vi fram i den tanken och förhoppningen, att det tror och bedja, att Gud måtte förlåna det tro” (SKB 480), 2) Luthers dopformulär, som dock inte finns i den svenska utgåvan av bekännelseskriifterna, och 3) Schmalkaldiska artiklarna: ”Ty även de, som före dopet eller i dopet komma till tro, hava kommit därefter genom det föregående yttre ordet...” Det första stället går Väisänen förbi utan desto utförligare argumentation än att han konstaterar: ”enligt min mening talar Bekännelseskriifterna här om den kristna trons helhet, både den ’tro’ som längtar efter frälsning och som den helige Ande har verkat, dvs avlat, och den ’Guds Sons tro’ som den helige Ande skänker i dopet och som är en följd av att den helige Ande gjort människan till sin boning.” Varför detta ställe ska förstås på just detta sätt får vi inte veta.

När det gäller stället i Schmalkaldiska artiklarna gör Väisänen exegetik av orden ”att tro” och att vara ”i tro” och menar att dessa uttryck är ämnade att beteckna tron före dopet resp. tron efter dopet. Sammanhanget, som utgörs t ex av exemplet med Kornelius’ omvändelse, ger inget stöd för Väisänens lära om två slags tro. Luther är tydligt av den åsikten att Kornelius trodde och var rättfärdig redan före Petrus besök, tack vare att han hade hört ordet.

Den stora svagheten med genomgången av bekännelseskriifterna är att Väisänen förbigår Konkordieformelns andra artikel (Om den fria viljan

eller de mänskliga krafterna). I den längre, fördjupade utläggningen av denna artikel, *Solida declaratio*, tillskrivs det predikade och hörda ordet en sådan verkan som Väisänen i sin bok genomgående avvisar, pånyttfödelsen.

”Gent emot båda dessa riktningar ha de rättrogna lärarna av den Augsbugska bekännelsen lärt och hävdad, att människan genom stamföräldrarnas fall blivit så fördärvad, att hon i gudomliga ting, som röra omvändelsen och själens salighet, är av naturen blind och att hon, då Guds ord predikas, icke förstår eller kan förstå det, utan anser det för dårskap, och att hon icke heller kan av sig själv nalkas Gud, utan *är och förblir en fiende till honom, intill dess hon med den helige Andes kraft genom det predikade och hörda Ordet blir av idel nåd utan allt eget åtgörande omvänd, troende, pånyttfödd och förnyad*” (min kurs., SKB s 559).

Väisänen förbigår också Apologin art IV (Om rättfärdiggörelsen) och art XII (Om boten), vilka även de kan tjäna som bevis för att våra bekännelseskriterier inte lär att pånyttfödelsen sker endast i dopet. I början av den långa artikeln om rättfärdiggörelsen behandlas frågan om hur pånyttfödelsen sker. Melancthon skriver: *Man kan endast genom Ordet lära känna Gud. Därför sker rättfärdiggörelsen genom Ordet, såsom Paulus säger: Evangeliet är en Guds kraft till frälsning för var och en som tror. Likaledes: Tron kommer av predikan. Även här finna vi ett bevis för att tron rättfärdiggör, ty om rättfärdiggörelsen blott sker genom Ordet och Ordet blott gripes genom tron, så följer, att tron rättfärdiggör. Men det finns andra ännu starkare grunder. Vi ha framhållit det hittills sagda för att visa, huru pånyttfödelsen sker, och för att göra begripligt, hurudan den tro är, varom vi tala* (SKB s 114).

Det hänvisas alltså till Rom 10:17 när det talas om hur den rättfärdiggörande tron uppstår. Men enligt Väisänen handlar Rom 10:17 om lagens predikan (s 81) även om sammanhanget klart visar att det handlar om predikan av evangelium och att detta evangelium har makt att skapa en frälsande tro i den som hör det.

En central fråga för Väisänen är huruvida den som efter dopet avfaller från tron behöver födas på nytt. Väisänen menar att det är direkt felaktigt att använda termen pånyttfödelse i sådana fall. Istället borde man använda ordet bättring (s 46). Den som har avfallit behöver enligt Väisänen ”inte en ny rättfärdiggörelse eller ny pånyttfödelse” (s 44). Enligt Väisänen förlorar den som avfaller från tron inte sitt barnskap hos Gud: ”Enligt Bibeln är däremot alla som blivit döpta Guds barn” (s 127).

Väisänen hänvisar till att inte heller den förlorade sonen förlorade sitt barnskap. Väisänen borde inte bygga sin lära på detaljer i liknelser utan göra en grundlig studie av Skriften, framförallt NT, och se efter vad den säger om Guds barn. Då skulle han lägga märke till att Bibeln inte känner några icke-troende Guds barn (Rom 8:14, Gal 3:26, 1 Joh 3:1, Rom 9:8).

Frågan om hur en som blivit döpt men avfallit kan återvända till nåden behandlas i redan nämnda artikel XII (Om boten). Två citat från artikel IV kan tjäna som bevis för att apologin inte drar sig för att tala om en pånyttfödelse också i boten, dvs efter dopet. *”Men pånyttfödelsen sker genom tron i boten”* (s 170). *”Därav draga vi den slutsatsen, att vi rättfärdiggöras inför Gud, försonas med honom och pånyttfödats genom tron, som i boten omfattar nådelöftet, i sanning levandegör det förskräckta hjärtat och förvissar oss om att Gud är blidkad och oss nådig för Kristi skull”* (s 172).

Väisänen anklagar sina meningsmotståndare för att lära ut två frälsningssätt när de inte, som han vill, ger dopet ensamrätt på pånyttfödande verkan. Enligt våra bekännelseskriterier är dock alla sakramentens ”verkan en och densamma” vare sig vi talar om dopet, nattvarden, avlösning eller bot (SKB s 222). Låt det än en gång vara sagt: *Kristus pånyttföder genom Ordet och sakramenten* (SKB s 185, s 568-572).

Sammanfattning:

Väisänens ”dopteologiska testamente” har sina förtjänster. Mycket av det som sägs om dopet är bra. Den historiska genomgången har också sitt värde. Faktum är dock att de saker som gläder mig mest med hans bok inte direkt rör dopläran, t ex att han avfärdar makroevolutionen (s 17), vilket dessvärre inte alla hans kollegor inom det Evangelisk-lutherska Missionsstiftet i Finland gör. Den andra saken som gläder är att han bekänner läran om den allmänna rättfärdiggörelsen (s 58). Men Väisänens bok ger upphov till oerhört många frågetecken i marginalerna för den som uppmärksamtläs boken. Argumentationen är ofta långt ifrån övertygande, slutsatserna för lättvindiga. Väisänen skulle göra rätt i att på allvar sätta sig in i kritiken som just nu, främst i det finsk-språkiga Finland, i ännu högre grad än tidigare riktas mot hans lära om pånyttfödelsen och sedan i grunden omformulera sitt testamente till kommande generationer.

Hans Ahlskog

Gåvoredovisning

Christian & Johanna Ahlskog 140 EUR, Mats Huselius 350, Onämnd 2 000, Bjarte Edvardsen 700, Anders Lindman 250, Nina Hansson 1 500, Christian Malm 800, Bertil Olofsson 1 000, Lars Gunnarsson 750, Ingegerd Öberg 250, Björn Jürke 500, Jostein Stokkeland 110 NOK, Helga Viola Christina Dahlskog 50 EUR, Turid Welde 1 000 NOK, Thomas Wahlgren 1 000, Gösta Strandberg 250, Tor Jakob Welde 276 NOK, Lars Isaksson 500, Birger Kvilhaugsvik 710 NOK, Jan Frithiof 750, Madeleine Krieger 750, Olof Nymark 100, Thomas Wahlgren 2 000, Anna Hansson 600, Sören B 2 000, Marcus Bauer 250, Gösta Strandberg 250, Magnus Hansson 1 000, Anton Myntti 100 EUR, Till Uno Mitts minne: Ola Österbacka 20 EUR, Till Ingalill Erlandssons minne: Turid & Odd Welde 1 000, okänd 500, Lars Gunnarsson 500, Minnesgåva: Eva & Rickard Lindmark 500, Till Ulla Peterssens minne: Torsten & Elisabeth Carlsson 500, Gunnar Klang 1 000, Dan Erlandsson 500, Seth o Birgitta Erlandsson 500, Dan Erlandsson 500.

Herre vår Gud, alla dessa gåvor – från din hand har de kommit, och ditt är alltsammans (1Krön 29:16). Låt oss använda dessa gåvor till din ära, till att göra dina gärningar kända! ”Herren är god, evig är hans nåd.”

Ny aktuell småskrift:

Martin Luthers befriande upptäckt – det villkorlösa evangeliet

av Seth Erlandsson
32 sidor

Specialpris 20 kr

Beställ från:

Biblicums bokförlag

<https://forlag.biblicum.se>

Vädjan om hjälp

- Vi vädjar till alla som förstår värdet av ett fritt bibelforskningscentrum för information och forskning att ekonomiskt stödja Stiftelsen Biblicum. Utan trogna understödjare kan Biblicum inte fullfölja sin viktiga uppgift.

För gåvor (och även för prenumerationer), använd vårt IBAN-konto: SE34 6000 0000 0003 0532 0718 (för betalningar utanför Sverige också BIC/SWIFT-koden HANDSESS.

I Sverige kan även fortsättningsvis vårt bankgiro 251-4701 användas. I Norge finns kontot DnB NOR 7877.08.15400 ännu en tid men kommer så småningom att avvecklas.

Glöm inte att ange vad betalningen gäller!

- Hjälp oss att sprida våra böcker och småskrifter! Inte minst studerande och lärare behöver en saklig information om Bibeln och bibelforskningen, som inte tar sin utgångspunkt i förlegade bibelkritiska teorier utan noggrant presenterar *biblisk tro och historiska fakta om Bibeln*.

- Hjälp oss också att få flera understödjare och prenumeranter på vår tidskrift!

Stiftelsen Biblicum

Besöksadress:

Hantverkaregatan 8 B, 341 36 Ljungby. Tel 0372/86303

Tidskriftens och bokförlagets expedition:

Biblicum, Hantverkaregatan 8 B, 341 36 Ljungby
Tel 070-3938127. E-mail: biblicum@biblicum.se

Kontakt i Norge:

Egil Edvardsen, Solåsvn. 20, 4330 Ålgård Tel 51617540.
E-mail: egil.edvardsen@luthersk-kirke.no

Biblicums hemsida: www.biblicum.se

Webbutik: forlag.biblicum.se